

Církev a Internet

Pavel Hofírek

Jevíčko 2000

Obsah

1 ÚVOD	4
<hr/>	
2 INTERNET	5
<hr/>	
2.1 DEFINICE	5
2.1.1 "INTERNET"	5
2.1.2 "INTERNET" - TECHNOLOGIE	5
2.1.3 "INTERNET" - ZDROJ INFORMACÍ	6
2.1.4 "INTERNET" - VIRTUÁLNÍ SVĚT	7
2.2 HISTORIE	8
2.2.1 VÝZKUM - INTERNET SÁM PRO SEBE - 70. LÉTA	8
2.2.2 UNIVERZITY - INTERNET VE SLUŽBÁCH VĚDY - 80. LÉTA	9
2.2.3 KOMERCE - ZAČÁTKY SAMOFINANCOVÁNÍ INTERNETU - ZAČÁTEK 90. LET	10
2.2.4 "SVĚT" - INTERNET OTEVŘENÝ PRO ŠIROKOU VEŘEJNOST - 2. POLOVINA 90. LET	11
2.3 INTERNET - CHARAKTERISTICKÉ ZNAKY	12
2.3.1 "CELOSVĚTOVÁ"	12
2.3.2 "POČÍTAČOVÁ"	13
2.3.3 "SÍŤ"	14
2.3.4 INTERNETOVÉ SLUŽBY	15
2.3.5 DALŠÍ ZNAKY	17
2.4 SOUČASNÁ TÉMATA INTERNETU	19
<hr/>	
3 VZTAH CÍRKVE K INTERNETU	
<hr/>	
NA ZÁKLADĚ HLAVNÍCH CÍRKEVNÍCH DOKUMENTŮ O MÉDIÍCH	21
<hr/>	
3.1 ČASOVÝ POHLED	21
3.1.1 PŘED II. Vatikánským koncilem	21
3.1.2 II. Vatikánský koncil	22
3.1.3 "COMMUNIO ET PROGRESSIO"	22
3.1.4 Následující dokumenty	24
3.1.5 Nový přístup	25

3.2	ZDROJE INFORMACÍ	26
3.3	SHRNUTÍ TÉMAT DOKUMENTŮ	30
3.3.1	NEGATIVNÍ OBSAH.	31
3.3.2	POSITIVNÍ OBSAH.	32
3.3.3	SPOLEČNÉ DOBRO.	33
3.3.4	VZDĚLÁVÁNÍ.	35
3.3.5	VÝCHOVA.	36
3.3.6	ŠÍŘENÍ EVANGELIA.	37
3.3.7	OBRAZ SVĚTA.	38
3.3.8	VNITRO-CÍRKEVNÍ DIALOG.	39
3.3.9	EVANGELIZACE "SVĚTA MÉDIÍ".	40
3.3.10	REALISMUS.	41
3.4	APLIKACE VZHLEDEM K INTERNETU	42
3.4.1	NEGATIVNÍ OBSAH.	42
3.4.2	POSITIVNÍ OBSAH.	44
3.4.3	SPOLEČNÉ DOBRO.	45
3.4.4	VZDĚLÁVÁNÍ.	46
3.4.5	VÝCHOVA.	47
3.4.6	ŠÍŘENÍ EVANGELIA.	47
3.4.7	OBRAZ SVĚTA.	48
3.4.8	VNITRO-CÍRKEVNÍ DIALOG.	49
3.4.9	EVANGELIZACE "SVĚTA MÉDIÍ".	49
3.4.10	REALISMUS.	50
4	ZÁVĚR	51
4.1	POSTOJ CÍRKVE K INTERNETU	51
4.2	INTERNET JAKO SYMBOL A NÁSTROJ PROMĚNY SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	51
4.3	POKUS O PASTORÁLNĚ-TEOLOGICKOU ODPOVĚĎ	52
	PRAMENY	53
	LITERATURA	61

1 Úvod

Internet se stal součástí našeho každodenního života. Pro některé je sice stále ještě něčím neznámým, ale pro druhé je už tak samozřejmou věcí, že o ní ani nemluví. A tak roste nebezpečí, že o Internetu nebudeme ani přemýšlet. Internet přitom jistě ovlivňuje náš život, mění ho a bude ho měnit stále víc. Jen se zamysleme, jak změnila náš život televize a mobilní telefony...

Ovšem odpovědnost za to, jaký je náš život a jak se náš život mění, máme na prvním místě my sami. A jsou věci dobré a zlé a jsou změny k lepšímu a k horšímu. Proto jako lidé i jako křesťané máme přemýšlet o všem, co náš život utváří a mění, a nejen přemýšlet...

Tato práce začíná téma "Církev a Internet" nejdříve Internetem - jeho definicí, historií, charakteristickými znaky a současnými otázkami Internetu. V druhé části se pak vychází z církevních dokumentů o médiích, předkládá se jejich přehled, shrnutí jejich témat a aktualizace těchto témat na Internet.

Církev v dokumentech o sdělovacích prostředcích nabízí pomoc těm, kdo se s médii setkávají - a to jsme my všichni. Proto je škoda, že se o těchto dokumentech tak málo ví. Přitom myšlenky těchto dokumentů mohou pomoci lépe rozumět a lépe se orientovat ve světě médií, který nás obklopuje.

Tedy také ve světě Internetu.

2 Internet

2.1 Definice

2.1.1 "internet"

Ve starších vydáních slovníků a encyklopedií výraz "**internet**" vůbec nenajdeme. Jako první definice významu slova "internet" se objevuje "vzájemné propojení sítí" či "vzájemně propojené sítě", míněno sítě počítačové. To odpovídá samotnému významu anglického slova "internet". Slovo "inter" znamená "mezi, uprostřed" v angličtině používáno z latinského "inter" stejného významu. Slovo "net" je kratší výraz a synonymum pro slovo "network", které znamená síť v přeneseném významu např. dopravní síť či zde počítačová síť; původem z latinského slova "nodus" tj. uzel, pouto; podobně jako německé slovo "Netz".

2.1.2 "Internet" - Technologie

Tento všeobecný význam slova "internet" vytlačilo užívání slova "Internet" jako označení pro jedinou konkrétní celosvětovou počítačovou síť¹. Co je to "**Internet**" definoval 24. října 1995 Federal Networking Council (Federální rada sítě) takto:

"Internet" znamená světový informační systém, který (1) je logicky vzájemně propojen pomocí celosvětově jedinečného adresovacího prostoru založeného na Internetovém protokolu (IP) nebo jeho nástupcích (2) je schopen podporovat komunikaci užitím soupravy protokolů Protokolu kontroly přenosu a Internetového protokolu (TCP/IP) nebo jejich nástupců nebo jiných protokolů s nimi kompatibilních;

¹ Někteří to rozlišují užíváním malého počátečního písmene u "nějakého vzájemného propojení sítí" a naopak užitím velkého písmene u jediného "Internetu". V angličtině je běžné užívání velkého písmene (je to vlastně název), v češtině zatím není stanoveno a používá se obojí, ale zdá se, že nakonec převládne také psaní s velkým písmenem na začátku. viz. www.cestina.cz

a (3) poskytuje, užívá a zpřístupňuje, veřejně či soukromě, služby vyššího stupně založené na komunikaci a infrastruktuře, jak byla popsána.²

Toto je možné pokládat za oficiální definici Internetu. Zkráceně vyjádřeno: *Internet je celosvětová počítačová síť*. Tato definice popisuje Internet z hlediska technologie. Namísto "Internet" se užívá také zkratka "IT" nebo zkrácené "Net", v češtině "Sít". Přenesením či spíše rozšířením významu je možné definovat Internet také jinak. Internet ve smyslu technologie není přímo v oblasti zájmu teologie, i když určité porozumění technologii je nezbytným předpokladem správného pochopení Internetu v následujících významech, které se již teologie přímo dotýkají.

2.1.3 "Internet" - Zdroj informací

Když dnes lidé mluví o "Internetu", tak nemyslí primárně technologii, ale informační obsah,³ který tato technologie zprostředkovává a to dnes převážně prostřednictvím internetové služby World Wide Web.⁴ Proto se stává synonymem slova "Internet" v tomto významu také slovo "**Web**" nebo

² "On October 24, 1995, the FNC unanimously passed a resolution defining the term Internet. This definition was developed in consultation with members of the internet and intellectual property rights communities. *RESOLUTION: The Federal Networking Council (FNC) agrees that the following language reflects our definition of the term "Internet". "Internet" refers to the global information system that -- (i) logically linked together by a globally unique address space based on the Internet Protocol (IP) or its subsequent extensions/follow-ons; (ii) is able to support communications using the Transmission Control Protocol/Internet Protocol (TCP/IP) suite or its subsequent extensions/follow-ons, and/or other IP-compatible protocols; and (iii) provides, uses or makes accessible, either publicly or privately, high level services layered on the communications and related infrastructure described herein.*" viz *Brief History*

³ "Internet archivuje gigantický rozsah informací tematicky zahrnující prakticky libovolnou sféru lidské činnosti. Lze ho přirovnat k obrovské knihovně obsahující vedle informačního bohatství lidstva i všudepřítomný informační balast. Navíc knihovní fondy nejsou doposud pečlivě roztříděny a katalogizovány, takže vyhledávat v Internetu potřebnou informaci může být mnohdy veliké dobrodružství, které nekončí vždy úspěchem." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.17

⁴ "Zhruba ve stejné době jako gopher byl vyvinut ve Švýcarském CERNu (European Laboratory for Particle Physics) informační systém World Wide Web. Web (jinak též zkráceně označovaný jako WWW nebo W3) je systém pro práci s hypertextovými dokumenty, ve kterých jsou odkazy na internetovské zdroje uváděny pomocí URL (Uniform Resource Locator). Pro psaní webovských dokumentů se používá *Hypertext Markup Language* (HTML) a někdy se proto zkráceně mluví o *HTML dokumentech*. Jak jsem již řekl v úvodu, umožňuje URL jednoznačně popsat odkaz na libovolný dokument v Internetu, ať je to textový soubor, obrázek, nebo třeba zvukový záznam či telnetovská relace. Jedná se tedy o hypermediální systém, který

"WWW" či "W3". *Internet v tomto smyslu můžeme definovat jako soubor informací dostupný prostřednictvím celosvětové počítačové sítě.* Pod pojmem informace je nutné si představit cokoliv schopné předávání v digitalizovaném tvaru, např. text, zvuk, obraz. Internet v tomto významu slova se setkává s teologií, která také pracuje a vyjadřuje se pomocí informací, především slov. Pastorační teologie si navíc uvědomuje vliv informací (v širokém slova smyslu) na praktický život konkrétního člověka a společnosti.

2.1.4 "Internet" - Virtuální svět

Slovo "Internet" se ale dnes používá také jako označení "světa" či "života", který se uskutečňuje prostřednictvím Internetu.⁵ Někdy se jako synonyma "Internetu" používají označení jako "**virtuální svět**" či "**virtuální realita**".⁶ Tedy nejde o technologii ani o statický informační obsah, ale o aktivity, myšlenky, vztahy, společenství apod., které lidé vytvářejí a komunikují prostřednictvím Internetu. Internet je vnímán jako určitá komunita⁷ či svébytná společnost a kultura, se svými pravidly, etikou, symboly apod. *Internet v tomto smyslu můžeme definovat jako životní prostor realizovaný prostřednictvím celosvětové počítačové sítě.* A to prostor nejen ve smyslu daných možností, kterých se nabízejí, ale také dynamicky jako prostor možností, který člověk může sám utvářet, rozšiřovat a svou aktivitou mu dávat tvar. Pro někoho může být Internet životním prostorem primárním ("žije na Internetu" či "žije Internetem"), pro někoho doplňujícím a někdo může

v současnosti dokázal integrovat všechny internetovské zdroje." Vrabec, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.109

⁵ Můžeme se setkat s vyjádřením mladých "jdu na internet" ve stejném smyslu jako říkají, že jdou do kostela, do školy nebo na diskotéku.

⁶ Slovo "virtuální" je poněkud zavádějící, protože většina lidí si ho překládá jako "nereálný" či "neexistující", což se o "světě" Internetu říci nedá. Internet je reálná skutečnost, např. pracovní skupina komunikující přes Internet je skutečná a reálná, přestože se třeba její členové nikdy neviděli. Navíc označení "virtuální realita" má konkrétní specifický význam na rovině technologie. Celkově by téma "virtuality" zasloužilo zvláštní pojednání, což by ovšem přesahovalo záměr této práce.

⁷ "Internet je virtuální komunita, ve které je jedinec personifikován do elektronické osobnosti. Je *internautem*, pohybujícím se v *kyberprostoru*." Vrabec, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.17

teoreticky využívat Internet pouze na úrovni technologie a informačního obsahu.⁸

Z tohoto pohledu je pak zřejmý úzký vztah mezi Internetem a církví, protože církev je hluboce spojena s prožíváním lidského života, tedy i života, který se odehrává prostřednictvím Internetu. Internet je tak samozřejmým tématem teologie, zvláště pastorální.

Internet jako "svět" a "život" ještě čeká na hlubší teologické zpracování. Dnes si teprve začínáme uvědomovat tento rozměr Internetu a vlastně Internet v tomto smyslu slova teprve vzniká a dostává tvar.

2.2 Historie

To, jaký je Internet dnes, souvisí také s jeho historií.⁹ Proto pohled do minulosti může napomoci pochopení současného "světa" Internetu. Vidíme několik stupňů rozvoje Internetu podle toho, kdo a k čemu tuto počítačovou síť používá. Časově se navzájem prolínají a nástup nové skupiny uživatelů a nových forem využití neznamena zrušení předchozího, ale doplnění a rozšíření.

2.2.1 Výzkum - Internet sám pro sebe - 70. léta

Na počátku byl Internet výzkumným projektem. Na počítačovou síť jsou napojeni odborníci na informační technologie a síť je jim prostorem pro práci na vývoji samotné této sítě a technologií s tím spojených.

⁸ Je to možné vyjádřit také pojmem realizace. Někdo se realizuje na Internetu, někdo se realizuje kromě jiného také na Internetu a někdo Internet používá, ale není pro něj prostředkem seberealizace. Možnost nevstoupit do "světa" Internetu a přitom tuto technologii používat je spíše teoretická, protože i když se uživatel bude o toto vědomě snažit, tak už samotné médium na něj nějakým způsobem působí - viz známé McLuhanovo "The Medium Is the Message" (médium samo o sobě je zprávou) McLUHAN, M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. 2nd ed. New York : The New American Library, Signet Books, 1966, s. 23nn.

⁹ Není-li uvedeno jinak je zdrojem informací o internetové historii: ZAKON, R. H. *Hobbes' Internet Timeline v5.1* [online]. 1.7.2000 [cit. 2000-7-6] URL:<http://www.isoc.org/guest/zakon/Internet/History/HIT.html>

Za začátek historie Internetu můžeme pokládat rok 1965, kdy se rozhodla agentura ministerstva obrany USA ARPA¹⁰ podpořit výzkum a vývoj komunikační počítačové sítě.¹¹ V roce 1969 byly do této sítě ARPANET zapojeny první čtyři počítače.¹² V říjnu roku 1972 byla první veřejná prezentace možností takové sítě a jsou postupně kodifikovány základní protokoly a nástroje pro fungování Internetu.¹³ Důležitým momentem je vytvoření systému RFC - Request for Comments (Žádost o připomínky),¹⁴ čímž se vytvářejí základy společné kooperace na vývoji Internetu a tvoří se základy zvláštního charakteru internetové komunikace, spolupráce a myšlení.

Široká veřejnost a také církev o existenci počítačových sítí prakticky neví.

2.2.2 Univerzity - Internet ve službách vědy - 80. léta

Dalším stupněm je využívání počítačových sítí také mimo okruh počítačových odborníků a to nejdříve v prostředí univerzit a vědeckých institucí. Na síť jsou napojeni vědečtí pracovníci různých oborů a síť je jim zdrojem informací a možností vzájemné komunikace.

¹⁰ Agentura ARPA (Advanced Research Projects Agency) byla založena Ministerstvem obrany USA (Department of Defence) roku 1958. V roce 1972 byla přejmenována na DARPA (Defence Advanced Research Projects Agency).

¹¹ Klíčovým momentem se zdá požadavek, aby tato síť byla schopná fungování, i když bude vyřazena některá její část, z čehož se vyvinula koncepce sítě Internet. viz Vrabc, V., Čepok, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.18

¹² University of California Los Angeles, Stanford Research Institute, University of California Santa Barbara a University of Utah.

¹³ V roce 1972 je kodifikován telnet, uskutečňuje se první chat, vzniká elektronická pošta, jejíž specifikace byla přijata v roce 1977. V roce 1974 je vytvořen protokol TCP. Původně se jednalo o jediný protokol, který byl rozdělen na dva Transmission Control Protocol a Internet Protocol (TCP/IP) v roce 1978. Síť ARPANET přechází z původního protokolu NCP na TCP/IP 1. ledna 1983. Vznikaly také jiné protokoly počítačové síťové komunikace, ale nakonec se celosvětově prosadil právě tento.

¹⁴ Počítačové sítě vznikaly a byly využívány v prostředí univerzitního výzkumu s akademickou tradicí otevřeného publikování myšlenek a výsledků. Zároveň ale normální způsob tradičního akademického publikování byl příliš formální a pomalý pro dynamickou výměnu myšlenek nezbytných pro vytváření fungujících sítí. V roce 1969 udělal klíčový krok S. Crocker vytvořením Request for Comments (RFC) série zpráv. Tyto byly nejdříve posílány obyčejnou poštou, později také prostřednictvím FTP, emailových konferencí a WWW. viz LEINER, B. a kol. *A Brief History of the Internet* [online]. 14.4.2000 [cit. 2000-7-6] URL: <http://www.isoc.org/internet-history/brief.html>

Vznikají další podobné počítačové sítě.¹⁵ V roce 1986 je vytvořena síť NSFNET,¹⁶ která vytvořila páteř amerického Internetu a jejímž úkolem byla právě podpora vědecké práce. K této síti se pak na základě protokolu TCP/IP připojují další sítě. Internet se zvětšuje¹⁷ a dostává mezinárodní charakter.¹⁸ Je nutné zdokonalit systém organizace připojených počítačů.¹⁹

Největší zájem o Internet mají přírodní vědy, jejichž součástí je neustálý praktický výzkum a rychlá dostupnost informací a mezinárodní spolupráce je pro ně velmi důležitá. Humanitní obory (včetně teologie) neměly o Internet takový zájem, protože klasické formy akademické práce těchto oborů se zdály dostatečné a nějaký nový přínos Internetu pro tyto obory nebyl ještě vidět.²⁰

2.2.3 Komerce - Začátky samofinancování Internetu - začátek 90. let

Dalším stupněm je vstup obchodního sektoru do Internetu.²¹ Na Internet jsou připojeny také firmy a další organizace a Internet začíná sloužit také komerčním účelům. Objevují se další nové internetové služby.²² V roce 1990 začíná fungovat první komerční poskytovatel připojení k Internetu prostřednictvím telefonní linky.²³ Internet dále roste a vyvíjejí se jeho struktury.²⁴

¹⁵ Bitnet 1981, EUNET 1982, EARN a Fidonet 1983.

¹⁶ Tato síť funguje za podpory vlády USA prostřednictvím NSF (National Science Foundation), důležitým momentem je fakt, že bylo rozhodnuto v síti NSFNET používat protokol TCP/IP.

¹⁷ V roce 1983 je připojeno více než 1.000 serverů, v roce 1987 je připojeno více než 10.000 serverů. Růst Internetu je exponenciální.

¹⁸ Např. v roce 1988 se na NSFNET připojuje Fidonet a země: Kanada (CA), Dánsko (DK), Finsko (FI), Francie (FR), Island (IS), Norsko (NO) a Švédsko (SE). Další a další země rychle následují. Česká republika v roce 1991. V roce 1989 je vytvořeno RIPE (Reseaux IP Europeens) Evropskými poskytovateli k zajištění nezbytné administrativní a technické koordinace evropské sítě.

¹⁹ V roce 1983 je vytvořen první nameserver, v roce 1984 je zaveden Domain Name System (DNS).

²⁰ Zdá se, že dosud humanitní obory hledí na styl myšlení a práce Internetu s určitou nedůvěrou. Důvodem může být nejasná kvalita informací na Internetu, zvyk publikovat nedokončené myšlenky, nedostatečný respekt k autorským právům.

²¹ Na začátku stojí pobídka americké vlády universitám, aby zprostředkovaly přístup k Internetu komerčním subjektům a jejich finanční příspěvek pak mohl pokrýt část nákladů na fungování sítě.

²² 1990 Archie, Hytelnet; 1991 WAIS, PGP, Gopher, WWW; později Veronica, Junghead.

²³ The World comes on-line (world.std.com).

Ani vstup komerčních subjektů do Internetu ještě nebyl dostatečným důvodem zájmu církve o Internet. Jednalo se spíše o obchodní vztahy na úrovni firem a zdálo se, že Internet nepřináší nic podstatně nového, jen nové a lepší nástroje (rychlejší pošta) a současná teologická reflexe např. morálky obchodních vztahů pokrývá i tuto oblast.

2.2.4 "Svět" - Internet otevřený pro širokou veřejnost -

2. polovina 90. let

Internet začalo používat čím dál větší množství lidí. Dnes se stává v rozvinutých zemích připojení k Internetu samozřejmostí nejen v zaměstnání, ale i doma a Internet je využíván ke všemu možnému podle přání uživatelů, také proto, že uživatel je zároveň i tvůrcem.

Zásadním momentem byl rozvoj služby WWW²⁵, která se stává snadno přístupnou, s jednoduchým ovládáním a nepřeborným množstvím informací včetně zábavy. Objevují se další a další služby²⁶ většinou přístupné prostřednictvím služby WWW, která je hlavní internetovou službou²⁷ a skoro synonymem Internetu. Internet dále roste²⁸ a postupuje rozvoj komerčních aktivit²⁹, které se stávají motorem dalšího rozvoje³⁰. Také existenci internetové

²⁴ V lednu 1992 vzniká Internet Society (ISOC), počet připojených serverů překračuje jeden milion. V roce 1993 vytvořil NSF InterNIC (Internetové informační středisko). V roce 1994 vzniká W3C (World Wide Web Consortium), jehož cílem je vývoj společných standardů v oblasti WWW a také se zabývá dalšími otázkami souvisejícími s rozvojem webu např. otázka zajištění soukromí. viz. www.w3c.org

²⁵ V roce 1993 prohlížeč webových stránek Mosaic způsobuje, že WWW vzrůstá o 341% za rok počítáno podle množství přenášených informací (růst Gopheru je 97%). Významným momentem je skutečnost, že v rámci konkurenčního boje je většina základních internetových programů zdarma.

²⁶ Internetové rádio, Real Audio, vyhledávací nástroje, portály, MP3, Java. V roce 1996 začíná telefonování přes internet, čehož si všimnou americké telekomunikační firmy a žádají Kongres o zakázání této technologie.

²⁷ V roce 1995 WWW překonává FTP a stává se nejužívanější internetovou službou.

²⁸ V roce 1997 je více než 100.000 nameserverů a v roce 1998 je zaregistrována dvou miliontá doména.

²⁹ V roce 1995 se NSFNET vrací k původnímu účelu vytváření výzkumné počítačové sítě a hlavní páteří amerického internetu se stávají propojené sítě amerických poskytovatelů připojení. Registrace domén začíná být placená. V roce 1999 se objevuje první čistě internetová banka First Internet Bank of Indiana.

³⁰ Příkladem může být objevení se nabídek počítačů zdarma (pod podmínkou podepsání smlouvy o připojení k internetu). Firmy předpokládaly, že se jim cena počítačů zaplatí během doby na poplatcích za připojení. Byl to špatný odhad, protože se ukázalo, že nemají dostatek kapitálu na počáteční zainvestování (zájem byl samozřejmě veliký) a mezitím se začínají objevovat nabídky na připojení zdarma.

reklamy³¹ můžeme brát jako znamení, že se Internet stává součástí každodenního života. Bohužel to přináší také negativní věci.³²

Tento rychlý vstup Internetu do každodenního života (včetně negativních aspektů) nemohl zůstat ani bez povšimnutí církve.³³ Na Internetu se objevuje řada křesťanských a katolických aktivit, např. Vatikán zveřejňuje své stránky na Internetu v roce 1995. Církev si uvědomuje nejen velký informační dosah Internetu a možnosti, které nabízí, ale začíná si uvědomovat také skutečnost, že v Internetu se rodí nový společenský fenomén, který není možné přehlédnout a vyžaduje nejen pastorační aktivitu církve ale i hlubší teologickou reflexi.

2.3 Internet - Charakteristické znaky

2.3.1 "Celosvětová"

Charakteristickou vlastností je mezinárodní a celosvětový dosah Internetu. Hranice bychom v něm našli spíše ve smyslu jazykových nebo zájmových skupin než státních hranic. Má to své nesporné přínosy: Možnosti mezinárodních kontaktů stejně snadných jako s lidmi, kteří bydlí ve vedlejší městě. Stejný přístup k informacím pro všechny na celém světě³⁴. Zmenšení

³¹ V roce 1994 se objevují první internetové obchody. Objevuje se první spam.

³² V USA je přijat zákon Communications Decency Act (CDA) proti distribuci nevhodných materiálů prostřednictvím internetu, Nejvyšší soud USA prohlašuje v roce 1997 většinu z jeho ustanovení za protiústavní. Objevují se omezení internetu: Čína požaduje policejní registraci všech uživatelů, Německo zamezuje přístup do některých diskusních skupin na CompuServe, Nový Zéland klasifikuje počítačové disky jako "publikace", které mohou být cenzorovány a zabaveny. Web si zasloužil pozornost Britské policie, když se na něm objevil seznam agentů MI6, přestože pak bylo donuceno stažení toho seznamu, tak už bylo pozdě, protože se jeho kopie rozšířily po celém internetu.

³³ Internet je skutečně věc poslední doby. Na pražském kongresu UnDa/OCIC z roku 1994 se objevuje jen zmínka, že v Koreji jsou náboženské informace předávány také přes počítačové sítě nebo že velkou pomocí misionářům je pořízení počítačů. Viz *Intor: report 1990 - 1994*. Prague : UnDa/OCIC World Congress, 1994 (kongresové materiály). Je vidět, že Internet vůbec nebyl tématem tehdejší diskuse církevních odborníků na komunikace.

³⁴ V rámci veřejně přístupného obsahu a s odhlédnutím od problematiky možnosti připojení pro ekonomicky slabé.

mentálních vzdáleností mezi kulturami, státy a jednotlivci³⁵. Jako negativní může být viděno dominantní postavení americké části Internetu³⁶ nebo skutečnost, že se Internet vymyká tradičním možnostem kontroly.³⁷ Z pohledu církve je tato vlastnost Internetu úžasnou možností pro vytváření celosvětového lidského společenství.

2.3.2 "Počítačová"

Základem počítačové technologie je digitalizace. Zjednodušeně řečeno, všechno, co lze převést do digitální formy, je možné posílat internetem a počítačově zpracovávat - text, obrázky, zvuk, videozáznam, počítačové programy. Teoreticky je možné v tomto rámci technologicky realizovat téměř cokoliv. Dřívější analogové technologie (záznam zvuku, obrazu) jsou digitalizovány a tak se dá očekávat, že postupně řada zařízení a technologií bude vzájemně kompatibilní nebo dokonce splynou.³⁸ Dnes také už nemusí jít nutně o klasické počítače, ale také o jiná zařízení, které dokáží zpracovat informace předávané Internetem³⁹.

Teolog si uvědomuje, že to podstatné (neviditelné) není možné vyjádřit čísly. Zároveň víme, že i v běžném životě pomocí viditelných znamení (řeč, gesta) vyjadřujeme věci hlubší. Proto se zdokonalováním technologií může i Internet čím dál lépe sloužit ke komunikování duchovních hodnot.⁴⁰ Zůstává ovšem stále rozdíl v osobním kontaktu a v kontaktu zprostředkovaném technickými prostředky. K podstatě digitalizace patří i možnost opakování a

³⁵ Mohu se dozvědět, čím žije radnice v New Yorku nebo člověk, s kterým spolupracuji na vytvoření webových stránek může být z opačné strany zeměkoule.

³⁶ "Americké kultuře" se tak otevírá další cesta, kterou se šíří do celého světa.

³⁷ Typickým příkladem může být regulace pornografie, kdy server umístěný v jiné zemi nemusí dodržovat zákony země návštěvníka.

³⁸ Už dnes se jedná o rozhlasové a televizní vysílání po Internetu nebo o internetovou telefonii. Zatím ještě nenahrazují starší formy, ale další zdokonalování může zásadně změnit strukturu médií, jak ji známe teď.

³⁹ Mluví se o sledování Internetu přes televizi, je možný přístup k Internetu před mobilní telefon.

⁴⁰ Něco jiného je napsat větu "Mám Tě rád." do emailu a něco jiného je stejný obsah vyjádřený na zaslané zvukové nahrávce.

uchovávání informací. Ale z života víme, že jsou věci, které se nedají opakovat a není možné je "udržet" a že tak to k životu patří.⁴¹

2.3.3 "Sít"

Internet jsou navzájem propojené počítače či počítačové sítě, které se ve vzájemné komunikaci řídí dohodnutými protokoly. Je to "sít sítí". Přitom sami o sobě mohou mít tyto sítě různou strukturu, různý hardware⁴² či operační systém⁴³. Struktura Internetu není centrální, ale jednotlivé body sítě jsou autonomní a Internet nemá centrální kontrolu. V praxi to znamená, že při výpadku části sítě, by mohl zbytek fungovat dál - tok informací by si našel jinou funkční cestu. Takto koncipovaná počítačová síť dává také nebývalé možnosti dalšího rozšiřování.

Na Internetu je "nařízeno" jen to nejnnutnější - společný jazyk a jednotný systém adres (TCP/IP). Jednotně definované⁴⁴ informace jsou pak posílány po částech (paketech)⁴⁵, které na jejich cestě Internetem usměrňují routservery⁴⁶ pomocí globálního adresování. Každý počítač má svoji jedinečnou IP adresu⁴⁷ a každý soubor svoje jedinečné URL⁴⁸.

⁴¹ Toto je právě velká oblast vztahu mezi "realitou" a "virtualitou", která volá po pozornosti psychologů, sociologů i filozofů a teologů.

⁴² Fyzická část technického zařízení. Dnes je možné se připojit k Internetu i mobilním telefonem.

⁴³ Právě shoda na užívání jediného protokolu dala základ tak velkému růstu Internetu, který překonal obrovskou rozmanitost v programovém vybavení, které je jinak navzájem nekompatibilní.

⁴⁴ Uvnitř této informace, která navenek odpovídá standardu TCP, může být už jakékoliv kódování či obsah.

⁴⁵ "Podstatnou vlastností Internetu je to, že zpráva se nebude přenášet jako jeden celek, ale jako posloupnost menších datových jednotek, *paketů (packets)*. Vrabec, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.23-24

"Tak jako na začátku cesty se předávaná zpráva rozčlenila na posloupnost paketů, tak na konci cesty se přijaté pakety musí složit v původní zprávu. Chybí-li nějaký paket, musí se vyžádat jeho nové zaslání." Vrabec, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.24

⁴⁶ Počítače, jejichž jediným úkolem je zajišťovat správný tok informací Internetem.

⁴⁷ IP adresa "Tato adresa je 32bitové číslo, které se obvykle uvádí jako čtyři dekadická čísla, oddělená tečkami. ... IP adresa je velmi nepohodlná, špatně se pamatuje. Proto byl zaveden pojem *doménové jméno*, které můžeme použít místo IP adresy. ... Doménový prostor je organizován hierarchicky. Na pravé straně adres za poslední tečkou je tzv. *vrcholová doména* (edu, cz)." Vrabec, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.25

⁴⁸ "URL se člení na tři části. Prvá část (*access-spec*) specifikuje způsob přístupu ke zdroji - obvykle jménem nebo dohodnutou zkratkou příslušného protokolu. Druhou část tvoří údaje určující server (*server-spec*), na které je zdroj umístěn. Třetí část obsahuje specifikaci zdroje (*resource-spec*) na serveru. Prvá část je

Vše ostatní je zcela svobodné, síť sama o sobě je jako nástroj, který je možné využít různými způsoby. Zjednodušeně řečeno Internetu nikdo nevládne⁴⁹ a nikdo ho nevlastní⁵⁰. To má svoji pozitivní stránku v pluralitě internetového prostředí, která je ovšem i místem zneužívání takové svobody.

Internet zvětšuje prostor lidské svobody a možností jednání. Tím z pohledu teologie ovšem také stoupají nároky na lidskou zralost a odpovědnost a také na prohloubení prožívání duchovního rozměru života.

2.3.4 Internetové služby

Na tomto základě fungující počítačové sítě pak staví různé internetové služby jako Telnet⁵¹, FTP⁵², elektronická pošta⁵³, emailové konference⁵⁴,

oddělena od druhé dvojtečkou a dvěma lomítky, druhá část od třetí jedním lomítkem." Vrabc, V., Čepe, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.27

⁴⁹ Je zde určitý vliv Internet Society, největších poskytovatelů připojení a obsahu a také vlád, především vlády USA.

⁵⁰ Různé servery a jejich propojení mají různé vlastníky, které zajišťují jejich fungování i finanční krytí (většinou na komerčním základě).

⁵¹ "Relace telnet patří mezi elementární internetovské nástroje. Jediné, co potřebujete, je vhodný telnetovský klient a přístup do Internetu. Na základě vašich požadavků klient vytvoří spojení se vzdáleným počítačem a zajistí, že váš terminál se bude tvářit a pracovat tak, jako by byl terminálem vzdáleného počítače." Vrabc, V., Čepe, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.33

⁵² FTP "Protože Internet je heterogenní síť sítí, musí existovat společný jazyk, kterým se počítače v síti při přenosu souborů dokáží domluvit; tímto jazykem je zmíněný komunikační protokol - File Transfer Protocol." Vrabc, V., Čepe, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.79

⁵³ "V e-mailové adrese má zvláštní význam znak @ (znak et, český také hovorově šnek, zavináč, ...či jak je komu libo). Tento znak odděluje doménovou adresu (s tímto pojmem jsme se již seznámili) od identifikace adresáta." Vrabc, V., Čepe, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.40

"V Internetu je základem elektronické pošty protokol SMTP (Simple Mail Transfer Protocol). V něm je definováno, že při přenosu zpráv elektronikou poštou lze v bytu využívat pouze sedm bitů." Vrabc, V., Čepe, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.45

⁵⁴ "Dnešní Internet si nelze představit bez elektronických konferencí, kterým se jinak někdy také říká diskusní skupiny a *newgroups* v síti NetNews (o kterých budeme hovořit v samostatné kapitole). Počet probíhajících konferencí jde do tisíců a zabývají se nejrůznějšími možnými tématy. Počet účastníků přihlášených v jednotlivých konferencích se pohybuje od několika desítek až třeba do několika tisíc. Pro účast v konferenci nepotřebujete úplnou internetovskou konektivitu, stačí abyste měli přístup k elektronické poště. Příspěvky z konferencí se navíc mohou šířit prostřednictvím bránových počítačů (gateway) i do sítí, které nejsou součástí Internetu. Typická elektronická konference pracuje tak, že váš dopis, který pošlete na adresu konference, je automaticky rozeslán všem účastníkům. Této adrese se říká *distribuční adresa* (sem posíláme své příspěvky) a kromě ní musí existovat ještě *administrativní adresa* (příkazy typu listserver), na které se lze do konference přihlásit, resp. se z konference odhlásit, a kde jsou realizovány další administrativní a servisní operace." Vrabc, V., Čepe, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.49

newsgroups⁵⁵, chat⁵⁶, Gopher⁵⁷, WWW, internetové rádio a video⁵⁸, ICQ⁵⁹ atd. Současný vývoj směřuje ke vzájemné integraci všech služeb pod uživatelsky příjemným rozhraním postaveným na systému WWW. To konkrétně znamená, že praktické "ovládání" Internetu je velmi jednoduché a tím pro každého přístupné. Co všechno současný Internet umožňuje je nejlépe si přímo vyzkoušet, podrobnější popis by přesáhl vymezení této práce. Navíc je charakteristickým znakem Internetu jeho neustálý vývoj a zdokonalování.

Pro uvažování, včetně teologického, je důležité uvědomovat si rozdíl mezi (1) Internetem jako počítačovou sítí, (2) internetovými službami ve smyslu počítačových programů a technologií fungujících na základě této sítě a (3) službami či informacemi, se kterými se člověk setkává za pomoci předchozích dvou vrstev internetových technologií.

"Některé konference jsou moderované. Znamená to, že příspěvky, které do nich přicházejí nejsou distribuovány automaticky, ale nejprve je dostane k posouzení někdo, kdo rozhodne zda budou rozeslány nebo ne (moderátorem konference může být například vlastník - list owner). Moderované konference patří mezi nejkvalitnější. Moderátor zajišťuje selekci příspěvků vybočujících z tématu konference, duplicitní nebo podobné zprávy a stará se o odstranění informačního šumu. Kromě toho existují uzavřené konference do kterých se nelze přihlásit prostřednictvím listserveru. Chcete-li se přihlásit do uzavřené konference, musíte se obrátit s žádostí přímo na jejího vlastníka. Pouze na něm záleží, budete-li do konference zařazeni nebo ne. Někdy slouží elektronická konference pouze k jednosměrnému šíření zpráv." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.54

⁵⁵ "Příspěvkům v NetNews se říká *články (articles, messages)*. Články nejsou rozeslány přímo jednotlivým uživatelům, jako je tomu v případě elektronických konferencí, ale jsou po určitou dobu uloženy na *news serverech* a uživatelé je mohou číst pomocí speciálního klienta (*newsreader*). Znamená to, že pokud odjedeme například na prázdniny, nepřeplní příspěvky z NetNews náš *mail box*. Po vypršení doby jejich platnosti jsou staré příspěvky vymazány. Pro čtení NetNews potřebujeme mít možnost připojit se na *news server*." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.68-69

⁵⁶ Internet Relay Chat "Program **talk** je běžnou součástí mnoha systémů a slouží pro on-line komunikaci dvou uživatelů. Stačí programu **talk** zadat uživatelské jméno a adresu počítače a pak jen počkat, až oslovený spustí **talk** i na svém počítači - **talk** rozdělí obrazovku na dvě okna (každé pro jednoho uživatele) a zobrazuje oběma *talkujícím* zprávy, které píšou na klávesnici. IRC umožňuje obdobně komunikaci více účastníkům zároveň." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.73

⁵⁷ "V roce 1991 byl vytvořen na univerzitě v Minnesotě informační a vyhledávací systém, který byl pojmenován Gopher. ... Z pohledu uživatele představuje gopherský systém menu, ve kterých vybírá pomocí kurzorových kláves nebo myši. Uživatel, který si vybere určitou položku, přitom vůbec nemusí vědět, na kterém počítači je požadovaný dokument uložen." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.97

⁵⁸ Přenos zvuku a zvláště obrazu je velmi náročný na kvalitu připojení k internetu, zároveň je to jedna z nejhavějších cest rozvoje Internetu (filmy na přání, televizní vysílání před Internet apod.).

⁵⁹ Program, který slouží k vyhledávání a komunikaci mezi lidmi, kteří jsou aktuálně připojeni na Internet.

2.3.5 Další znaky

Veřejné fórum. Internet vznikl v akademickém prostředí svobodné výměny názorů⁶⁰, určité intelektuální úrovně a kolegiální atmosféry⁶¹. Dnes je hlavně prostředím mladých lidí, ale s rozvojem Internetu a faktem, že k němu má přístup stále větší počet lidí, se jeho charakter proměňuje a začíná se více blížit prostředí reálného světa včetně silného vlivu komerčních zájmů. Přesto zůstává Internet veřejným fórem, na kterém mohou zaznít názory všech.⁶² To na jednu stranu dává velký prostor pro církev, který ve "velkých médiích" nemá, ale zároveň v tomto fóru má její příspěvek zhruba stejnou váhu, jako příspěvek kteréhokoliv jiného uživatele.⁶³

Spolupráce a konsensus. Zastřešující⁶⁴ organizací Internetu je Internet Society⁶⁵ a chod Internetu dále ovlivňují IETF, IAB, IRTF, IANA, ISTF, W3C⁶⁶. Práce těchto organizací je založena na vzájemné spolupráci a hledání konsensu, protože je problematické na Internetu něco nařizovat a pak vynucovat. Podobné principy fungují také v dalších internetových iniciativách. Tento přístup může být v mnohém obohacující i pro kooperaci v rámci církve samozřejmě při respektování její hierarchické struktury.

⁶⁰ Svobodné fórum "Má význam pouze to, čím a jak se do diskuse přispěje. V tomto smyslu je Internet demokracií a svobodou a současně i odbornou autoritou." 17"Internet se stal otevřeným pro akademickou sféru a sféru výzkumu. Z těchto tradic vyrůstalo dlouhodobé odmítání komerčních aktivit." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.18

⁶¹ Tyto základy můžeme v Internetu pozorovat i dnes. V tom dobrém je to prostředí svobodné, otevřené, tvořivé, aktivní a nakloněné vzájemné spolupráci, ale i v tom negativním, kdy se člověk může setkat s určitou žárlivou přecitlivělostí na jakékoliv náznaky omezování svobody, s rovnostářstvím, sebe-prezentací, nerespektováním zákonů a žoviální vyjadřováním.

⁶² S tím souvisí otázka, čím hlas bude mít největší vliv apod. Tak jak to známe z ostatních médií. V principu člověk může mít svoji webovou stránku, kde si napíše, co bude chtít, ale to neznamená, že ji někdo bude číst.

⁶³ Např. v normálním prostředí je vyjádření biskupa samo o sobě významnou událostí, v Internetu je to jeden hlas z mnoha.

⁶⁴ "Internet žije a vyvíjí se bez centrální autority." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.15

"Na jeho samoorganizovanost má vliv mezinárodní společnost INTERNET SOCIETY (ISOC), sdružující internetovské uživatele." Vrabc, V., Čepek, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-229-8. s.16

⁶⁵ Je smysl je formulován v "mission statement": "Zajišťovat otevřený rozvoj, vývoj a užívání internetu pro užitek všech lidí na celém světě." viz www.isoc.org

⁶⁶ viz www.isoc.org a www.w3c.org

Středem je uživatel. Uživatel má (teoreticky⁶⁷) zcela pod kontrolou své užívání Internetu. Rozhoduje, na co se podívá atd. Poskytovatelé obsahu mu musí vycházet vstříc. Vzhledem ke klasickým mass-médiím jde o kvalitativní skok.⁶⁸ Je to určitá hráz monopolizaci internetového obsahu, ale zároveň nebezpečí, že toto médium nemusí být nástrojem vytváření veřejného mínění, ale spíše může umožňovat každému zalézt do ulity svého soukromého světa. Z pohledu teologa je toto jedním z největších nebezpečí Internetu: člověk si vystačí sám a nepotřebuje nejen Boha, ale ani druhého člověka.

Uživatel je tvůrcem. Toto je zásadní odlišnost od ostatních médií. Každý může dnes vytvářet své webové stránky, nastavovat si své osobní preference, zapojovat se do diskusí, které si vybere a jakým chce způsobem. Nejen si vybírat z daného, ale také tvořit nové možnosti. Internet je tak médiem mnoha možností a aktivního přístupu. To je do značné míry charakteristické zvláště pro prvotní skupiny uživatelů Internetu (vědci, studenti). Dá se předpokládat, že s narůstajícím množstvím uživatelů bude procento těch aktivních klesat.

Anonymita. Internet umožňuje velký stupeň anonymity. To má svůj negativní vliv, kdy se někdy člověk chová na Internetu hůř, než v každodenním životě⁶⁹, protože chybí korektivní vliv společnosti. Na druhou stranu je to možností např. v náboženských věcech projevit nezávazný zájem a bez rizika odsouzení ostatními. Zdá se tedy, že na jednu stranu je třeba dát hranice internetové anonymity, ale v určitém ohledu by prvek anonymity měl zůstat, protože nabízí nové možnosti komunikace také např. ve věcech víry.

Mass-médium? Je otázkou, zda-li je možné takto označit Internet. Znakem mass-médií je jejich "masový" dosah - jedna zpráva zasahuje velké množství příjemců.⁷⁰ U Internetu je tento dosah sice celosvětový, ale záleží na uživateli, jakou informaci si vybere. Dá se říci, že v rámci Internetu budou

⁶⁷ Známe vliv reklamy, společenské atmosféry, lidské slabosti atd.

⁶⁸ Je to ještě něco radikálnějšího, než zavedení konkurence v televizním vysílání.

⁶⁹ Tomu, co v normálním životě koriguje, dává na Internetu prostor.

⁷⁰ Srv. McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9, s. 30nn.

fungovat a fungují různá "médiá". Některá "masová" např. zpravodajství CNN, jiná "komunitní" a jiná na bázi inter-personální. Už to samo o sobě naznačuje, že Internet přesahuje tradičně chápaný pojem médií a spíše je skutečně "médiem" tedy prostředkem, který je možné využít mnoha různými způsoby.

2.4 Současná témata Internetu

V současném světě Internetu je diskutována a řešena řada problémů a témat. Většina z nich se dotýká také zájmu církve, protože to nejsou jen otázky technologie:

Přístupnost pro všechny. Pro rozvoj Internetu, ale i z pohledu církve (či obecně lidského) je důležité, aby přístup k Internetu mělo čím dál více lidí, aby nezvětšoval rozdíly mezi lidmi, ale vedl naopak k demokratizaci v přístupu k informacím. Tento problém má tři aspekty (1) technický, jak zlepšovat stávající síť, aby byla schopná unést vzrůstající nároky (2) ekonomicko-politický, aby měli přístup k Internetu také lidé méně majetní a lidé v rozvojových zemích⁷¹ (3) psychologicko-kulturní, aby nebyla překážkou složitost ovládnutí⁷² či kulturní rozdíly⁷³.

Svoboda slova. Církev souhlasí s tím, že je nezbytná svoboda slova a je proti politické či ekonomické totalitě, která tuto svobodu omezuje. Zároveň ale, na rozdíl od většiny internetových uživatelů, si mnohem více uvědomuje, že i svoboda slova má také své hranice.

Zákony a Internet. Objevuje se čím dál zřetelnější potřeba zákonů dotýkajících se Internetu. Příkladem jsou vznikající zákony o elektronickém

⁷¹ Je možné, že bude časem Internet dostupný všude, ale pravděpodobně ne ve stejné kvalitě služeb. Podobně jako zdravotní péče existuje asi všude, ale v její úrovni jsou velké rozdíly.

⁷² Dosud kladlo používání Internetu značné nároky na inteligenci a znalosti uživatele. Teď je to základní užívání Internetu čím dál snazší, ale zároveň s tím je takový "uživatel začátečník" mnohem více v moci těch, kdo mají na Internetu největší vliv. Nedávno jsem četl, že řada lidí má nastaveno jako domovskou stránku tu, která se tam nastavila automaticky při instalaci, to je nemusí nijak při práci s Internetem omezovat, ale určitou determinaci zde ztlačně vnímáme.

⁷³ Otázka zavedení rodných jazyků, kulturní dominance "západního" světa apod.

podpisu. Přitom by tyto zákony měly mít mezinárodní charakter a vyrůstat z mezinárodně akceptovaného konsensu.

Soukromí kontra anonymita. Je důležité chránit soukromí osob a přitom bojovat s negativními aspekty internetové anonymity. Šťastnější cestou než zákonná nařízení se jeví samo-regulace a vytváření etických kodexů poskytovatelů, správců apod.

Počítačové viry, hackeři. Díky globálnímu charakteru Internetu a jeho relativní anonymitě a také díky rostoucímu počtu "amatérů", kteří zásluhou uživatelsky jednoduchého rozhraní mohou Internet využívat, roste nebezpečí šíření počítačových virů a jiných zneužití této sítě. Díky napojení na firemní a státní počítačové systémy mohou být následky zneužití Internetu nedozírné.

Závadný obsah. Velkým problémem Internetu je dostupnost informací všeho druhu, včetně těch, které církve či někdy celá společnost pokládá za závadné. Rýsují se tři možnosti. První je vztažení státních zákonů (např. ochrana osobnosti, zákaz propagace rasismu apod.) také na prostřední Internetu, včetně donucovacích metod. Druhá jsou opatření, která dají uživateli do rukou nástroje k tomu, aby se mohl bránit (nebo bránit sobě svěřené) před obsahem a věcmi, které nechce. Třetím je už zmiňovaný vznik etických kodexů.

3 Vztah církve k internetu na základě hlavních církevních dokumentů o médiích

3.1 Časový pohled

Ve zpětném pohledu vidíme dva základní dokumenty, které jakoby rozdělují období různého přístupu církve k oblasti médií. Je to vydání dekretu "Inter mirifica" a pastorální instrukce "Communio et progressio".

3.1.1 Před II. Vatikánským koncilem

Prvním obdobím jsou dokumenty před II. Vatikánským koncilem, které se zabývají otázkami médií. *Jejich pohled vychází z konkrétních problémů a otázek nebo se vyjadřují ke konkrétním médiím.* Příklady mohou být: Encyklika "Mirari vos" Řehoře XVI. ze dne 15. srpna 1832, která reaguje na proticírkevní tisk⁷⁴ nebo encyklika papeže Lea XIII "Etsi nos" ze dne 15. února 1882, ve které se vyzývá k rozšiřování katolického tisku⁷⁵ a šíření zdravé církevní nauky. Encyklika "Vigilanti cura" Pia XI. ze dne 29. června 1936 o filmu⁷⁶. "Projev o ideálním filmu"⁷⁷ papeže Pia XII k zástupcům filmového světa při audiencích dne 21. června 1955 a 28. října 1955. Encyklika "Miranda prorsus"⁷⁸ Pia XII. ze dne 8. září 1958 o filmu, rádiu a televizi.

⁷⁴ Odsuzuje církvi nepřátelský tisk a "svobodu tisku bez omezení" (viz čl. 15) a znovu potvrzuje smysl indexu zakázaných knih (viz čl. 16).

⁷⁵ "Proti (špatnému) tisku je třeba postavit (dobrý) tisk" čl. 17

⁷⁶ Mluví o morálním nebezpečí filmové produkce (viz např. čl.7) a vyzývá ke vzniku biskupských úřadů pro film: "K tomuto účelu je nezbytné, aby biskupové ustanovili v každém národě dozorčí úřad, jehož úkolem bude podpora vhodných filmů, klasifikace všech a zveřejňování svých posouzení pro kněze a všechny věřící lid" čl. 39

⁷⁷ Ve které mimo jiné říká, že film, je možno posuzovat z trojí perspektivy: z hlediska vztahu ke konkrétnímu divákovi, z hlediska obsahu a z hlediska vztahu ke společnosti.

⁷⁸ Církev vítá tyto prostředky, uvědomuje si nebezpečí s nimi spojená (viz čl. 3, 17) i poslání církve používat tyto prostředky k hlásání svého poselství (viz čl. 5) a celkově se v této encyklice objevuje mnoho témat, která dále rozvíjejí a doplňují následující církevní dokumenty.

3.1.2 II. Vatikánský koncil

Druhým obdobím je II. Vatikánský koncil a vznik koncilového dekretu "Inter mirifica", který byl přijat dne 4. prosince 1963. Podstatným momentem je skutečnost, že tématu sdělovacích prostředků⁷⁹ se věnuje samostatná pozornost a různé prostředky jsou brány jako jeden celek. Snaží se vidět problematiku v širších souvislostech a ve stručnosti ji obsáhnout. *Nově vymezuje oblast sociálních sdělovacích prostředků jako samostatnou oblast zájmu církve.*

To můžeme vidět i ve stručném shrnutí témat: Církev má povinnost při hlásání evangelia používat sdělovací prostředky (IM 3). Na prvním místě je třeba dodržovat morální pravidla⁸⁰ (IM 4,6). Lidská společnost má právo na přiměřené informace (IM 5) a je třeba snažit se vytvářet správné veřejné mínění⁸¹ (IM 8). Dále jsou připomenuty povinnosti příjemců, mládeže a rodičů, tvůrců a veřejné moci (IM 9-12). Je úkolem všech věřících využívat sdělovací prostředky k apoštolátu (IM 13). Je nezbytná výchova a vzdělání v této oblasti jak těch, kdo budou vytvářet a působit v médiích, tak příjemců (IM 15,16). V závěru je vysloven příkaz vydat pastorační instrukci o sdělovacích prostředcích (IM 23).

3.1.3 "Communio et progressio"

Třetím obdobím je příprava a vydání pokoncilní pastorální instrukce "Communio et progressio", která se stává základem učení církve o sdělovacích

⁷⁹ "První článek dekretu určuje a vysvětluje význam latinského odborného názvu "instrumenta-communicationis-socialis" (doslovný překlad: prostředky-sdělovací-společenské)." "V českém jazyce jiné někdy užívané výrazy postrádají shora uvedený obsahový význam. Jako například "moderní komunikační prostředky", "hromadné sdělovací prostředky", "mass-media", "masové audiovizuální prostředky" a podobně." Horák, J. str. 67

⁸⁰ Při morálním posuzování konkrétní věci je třeba brát v potaz všechny okolnosti - cíl, osoby, místo, dobu a ostatní okolnosti, v nichž se sdělení uskutečňuje a které mohou pozměnit nebo zcela obrátit mravní hodnotu obsahu. Srv. IM 4

prostředcích. Dekret "*Inter Mirifica*" vymezuje média jako teologické téma a v instrukci "*Communio et progressio*" je dána struktura teologického uvažování pro tuto oblast.

Podle intence koncilního dekretu (IM 23) pracovala od roku 1964 Papežská komise pro sdělovací prostředky na pastorální instrukci⁸², která byla schválena papežem Pavlem VI. dne 23. května 1971. "Dokument byl hned od počátku považován za katolickou Magna Charta společenského sdělování."⁸³

Rozsah i stručný náčrt obsahu ukazují na zásadní pojednání tématu sdělovacích prostředků: Instrukce se skládá z předmluvy, prvního dílu o základních rysech učení církve, druhého dílu o prostředcích sociální komunikace jako činitelích lidského pokroku (první kapitola o funkci médií ve společnosti, druhá kapitola o předpokladech správné služby médií), třetího dílu o úkolech katolíků v oblasti sdělovacích prostředků (první kapitola o službě katolíků sociální komunikaci, druhá kapitola o službě sdělovacích prostředků katolíků, třetí kapitola o působení katolíků v jednotlivých sdělovacích prostředcích, čtvrtá kapitola o zařízeních, pracovnících a organizacích) a ze závěru.

K tomuto období je možné přiřadit také pozdější pastorální instrukci "*Aetatis Novae*", která byla vydána Papežskou komisí pro sdělovací prostředky u příležitosti dvacátého výročí vydání instrukce "*Communio et progressio*" dne 22. února 1992. Tato pastorální instrukce je znovu připomenutím a aktualizací základní nauky církve o sdělovacích prostředcích a má stejný úhel pohledu a přístup jako předchozí "*Communio et progressio*".

⁸¹ "V článku není náhodné užití slovního tvaru v množném čísle ""veřejná mínění"" namísto obvyklého ""veřejné mínění"" v jednotném čísle. Zdá se, že výraz ""veřejná mínění"" lépe odpovídá současnému společenskému prostředí, které již není monolitické." Horák, J. str. 83

⁸² "Pastorální instrukce, jak je také v textu uvedeno, není v žádné případě vyčerpávajícím pojednáním o sdělovacích prostředcích. Ani to nebylo záměrem. Chce naopak dát všeobecné schéma, ve kterém by církev, média a příjemci mohli být ve vzájemném kontaktu v rostoucí vzájemné úctě, náročnosti a prospěchu. Svůj cíl naplňuje obdivuhodně. Ale odpovědnost za konkrétní naplnění je dána přímo nám všem." May, J.L., biskup v Mobile, USA v A New Era str. 11

3.1.4 Následující dokumenty

Čtvrtým stupněm jsou následující dokumenty, které se věnují části z načrtnuté mozaiky problematiky a snaží se na konkrétní otázku dát hlubší a aktuálnější odpovědi. Příkladem mohou být dokumenty Papežské komise pro sdělovací prostředky: **Etika v reklamě** (22. února 1997), **O pornografii a násilí v médiích**⁸⁴ (7. května 1989), **Zásady pro ekumenickou a mezi-náboženskou spolupráci v komunikacích**⁸⁵ (4. říjen 1989), **Etika v komunikování** (30. května 2000). A také instrukce Kongregace pro nauku víry **O některých aspektech používání prostředků sociální komunikace při hlásání nauky víry**⁸⁶ (30. března 1992) nebo dokument Kongregace pro katolickou výchovu **Příručka výchovy budoucích kněží v oblasti prostředků sociální komunikace**⁸⁷ (19. března 1986). Také sem můžeme zařadit dodatek pastorální instrukce "Aetatis Novae" týkající se pastoračních plánů sociální komunikace.

⁸³ Horák, J. str.117

⁸⁴ Konstatuje, že média hrály a hrají hlavní roli v procesu individuálních i sociálních změn (1). V posledním čtvrtstoletí se pornografie a násilí staly vážným sociálním problémem právě díky rozšíření skrze média (5-6). Rozebírá příčiny a škodlivé vlivy těchto problémů z nichž bych uvedl aspoň jeden a to, že pornografie může vést k nezdravému zaujetí v fantazii a chování (15). K akci vybízí média samotná (sebe-regulace), rodiče, vychovatele, veřejnost, veřejné autority a církve. Připomíná, že pouhá cenzura by byla nedostatečnou a nevhodnou odpovědí (21-31). Cituje sv. Pavla: "Nenechávejte se přemoci zlem, ale přemáhejte zlo dobrem." Řím 12,21 (32).

⁸⁵ "Společné projekty, realizované tam, kde se to zdá vhodné, mají za cíl umožnit křesťanům dát společně svědectví Kristu. Není jejich účelem oslabit autenticitu křesťana nebo církevního poselství, ani omezovat žádnou specificky katolickou iniciativu." čl. 9 Podobně v článku 18 o mezi-náboženské spolupráci. Jako příklad jsou v poznámce uváděny ekumenické komise při filmových festivalech.

⁸⁶ Dokument je víceméně výkladem Kodexu a je zaměřen na tisk. Jen jednu citaci: "Biskupové by měli udržovat nepřetržitý kontakt s kulturním a teologickým světem svých diecézí. Tímto způsobem budou moci jakékoliv vznikající problémy rychle vyřešeny prostřednictvím otcovského dialogu." čl. 3

⁸⁷ Znovu připomíná a navazuje na dřívější dokumenty. Mediální výchovu rozděluje do tří stupňů: pro příjemce, pro pracovníky pastorační služby a pro pracovníky v médiích. Nestačí aby příslušní učitelé byli praktickými odborníky, ale musí mít přehled o všech souvislostech médií a nauce církve. První stupeň výchovy by měl probíhat už na základní a střední škole. Primární přístup k médiím má být pozitivní a ne se soustředit na negativa. Druhý stupeň má vést k takovému postoji, ve kterém budou neustále připraveni dělat nezbytná uzpůsobení svých pastoračních aktivit vzhledem k měnícím se podmínkám. Studenti se mají naučit zároveň vnitřnímu tichu a také častým rozhovorů a diskusím. Součástí je také množství odkazů na církevní dokumenty a obsáhlý seznam témat mediálního vzdělávání.

3.1.5 Nový přístup

Začíná se rýsovat nový přístup církve k médiím. Po prvním období, kdy církev reagovala na jednotlivé témata, které svět médií přinášel, přišlo uznání médií za samostatnou oblast zájmu církve a následně došlo ke zformování základů církevního učení, které je v poslední době prohlubováno, rozpracováváno a také uskutečňováno. Vedle toho jakoby z jiné strany se objevuje ještě jeden hlubší a zásadnější pohled, který vnímá média jako samostatný svět se svou kulturou, psychologíí, vyjadřováním atd. *Svět, který má být evangelizován.*

Tato myšlenka se nejvýrazněji objevuje v encyklice Jana Pavla II. o misijním poslání církve "Redemptoris missio" ze 7. prosince 1990, kterou chci odcitovat:

"Nestačí tedy použít je (sdělovací prostředky) pouze k šíření křesťanského poselství a církevní nauky, ale poselství samo musí být integrováno do této "nové kultury", kterou vytvořila moderní komunikace. Je to komplexní problém, protože tato "nová kultura" vzniká ne tak ze svého věcného základu, ale spíše ze skutečnosti, že existují nové způsoby sdělování ve spojení s novým vyjadřováním, novou technikou a novým psychologickým postojem." čl. 37

Podobné téma slyšíme také v encyklice Jana Pavla II. o poslání laiků "Christifideles laici"⁸⁸ z 30. prosince 1988. Článek 37 encykliky "Redemptoris missio" pak cituje celá řada dalších dokumentů např. "Aetatis novae"⁸⁹, Poselství papeže Jana Pavla II. k XXXII. světovému dni sdělovacích prostředků

⁸⁸ "Svět hromadných sdělovacích prostředků se v důsledku svého rychlého, převratného rozvoje a změn i svého celosvětového hloubkového vlivu na vytváření názorů a postojů stává novou oblastí i v poslání církve." čl. 44

Církvi nejde jen o to, aby kázáním evangelia zasahovala co nejvíce lidí, ale aby silou evangelia byla proměněna kritéria posuzování, určující hodnoty, orientace zájmu, způsoby myšlení, zdroje inspirace a životní styly lidstva. viz čl. 44

⁸⁹ V člácích 1,11,20.

24. května 1998⁹⁰, "Etika v reklamě"⁹¹ nebo "K pastorálnímu přístupu ke kultuře"⁹² vydáno Papežskou radou pro kulturu dne 4. června 1999.

Tato cesta teologického uvažování je zatím spíše naznačena. Konkrétnější teologické či pastorační vyjádření se bude teprve hledat, protože je zjevné, že není možné jednoduše a automaticky převzít teologii evangelizace a inkulturace a nasadit je na oblast médií. "Svět" a "kultura" médií jsou jiného typu, než jak obvykle pojmy "svět" a "kultura" užíváme. Vyjadřuje to označení "virtuální" nebo přesnější (protože všeobecnější) vyjádření za pomoci uvozovek, které naznačují, že se jedná "svět" a "kulturu" v jiném významu.

3.2 Zdroje informací

Základní dokumenty. Mezi hlavní církevní dokumenty o sdělovacích prostředcích počítáme dekret II. Vatikánského koncilu *Inter mirifica* (IM) 1963; pastorální instrukci *Communio et progressio* (CP) 1971 a pastorální instrukci *Aetatis novae* (AN) 1992.⁹³

Papežské dokumenty o médiích. Jsou to už zmiňované dokumenty vydané papeži před II. Vatikánským koncilem a po něm hlavně poselství papežů ke Světovým dnům sdělovacích prostředků.

Vatikánské dokumenty o médiích. Především dokumenty Papežské rady pro sdělovací prostředky, jak byly zmíněny už dříve. Na tomto místě chci jen citovat z dokumentu "Etika v komunikování" (30. května 2000), protože v článcích 27 a 29 se mluví přímo o Internetu:

"Tato síť je už přímo dostupná pro mnoho lidí v jejich domovech, školách a pracovištích - skutečně, kdekoliv mohou být. Je to společné místo, kde je možné vidět události od sportu až po válku v reálném čase třeba na druhé straně planety. Lidé mohou kliknout přímo do množství dat a informací, které byly mimo dosah mnoha vědců a studentů ještě před krátkou dobou. Jednotlivec může stoupat do výšek lidského

⁹⁰ čl. 5

⁹¹ čl. 22

⁹² čl. 9

⁹³ Český překlad těchto tří dokumentů vydal sekretariát České biskupské konference v Praze 1996 (pro vnitřní potřebu) pod názvem "Dokumenty o sdělovacích prostředcích".

génia a ctnosti, nebo se ponořit do hlubin lidské degradace, zatímco sedí sám u klávesnice a obrazovky. Komunikační technologie stále dosahuje nových průlomů s nesmírnými možnostmi pro dobro i zlo. Se zvětšující se interaktivitou se stává nejasnějším rozdíl mezi komunikátory a příjemci. Je nutný pokračující výzkum o dopadu a zvláště etických důsledcích tohoto nového a vyvíjejícího se média." "Prostředky komunikace mohou být také použity k rozdělení a izolaci. Víc a více technologie umožňuje lidem sbírat balíky informací a služeb vytvořených specificky pro ně samotné. Je v tom obsažena řada předností, ale vznáší to také nevyhnutelnou otázku: Bude obecnost budoucnosti množstvím obecností o jednom členu? Zatímco technologie může podporovat individuální nezávislost, má to také další, méně žádoucí důsledky. Namísto světového společenství se může "sít" budoucnosti obrátit v obrovskou roztržitěnou síť izolovaných jednotlivců - lidských včel v jejich celách - v kontaktu s daty namísto se sebou navzájem."

Další papežské dokumenty, které přímo nemluví o médiích, ale nějakým způsobem se této oblasti dotýkají. Např. sociální encyklika Pavla VI. "Octogesima adveniens"⁹⁴ ze 14. května 1971, encyklika Pavla VI. o hlásání evangelia "Evangelii nuntiandi"⁹⁵ z 8. prosince 1975, nebo dříve zmiňované "Redemptoris missio" a "Christifideles Laici".

Další vatikánské dokumenty, které se zmiňují o médiích jsou například: Instrukce Kongregace pro nauku víry "O některých aspektech používání prostředků sociální komunikace při hlásání nauky víry" (30. března 1992). Dokumenty Kongregace pro klérus: "Direktář pro službu a život kněží"⁹⁶ (31. ledna 1994) a "Všeobecné direktorium pro katechizaci"⁹⁷ (15. srpna 1997). Dokument Kongregace pro katolickou výchovu "Příručka výchovy budoucích kněží v oblasti prostředků sociální komunikace" (19. března 1986). Dokument

⁹⁴ "(Massmédiá) představují novou velmoc." "Pomocí televize se otvírá originální způsob poznání; s ní se rýsuje nový věk lidské kultury: civilizace obrazu." čl. 20

"Pokrok propagovaný moderními sdělovacími prostředky ve směru širších vědomostí a většího konzumu, se stává, možno říci, obecnou ideologií." "Zpochybňuje sám pojem a význam pokroku." čl. 41

⁹⁵ "Při použití hromadných sdělovacích prostředků pro evangelizaci však vyvstává jeden problém: evangelijní poselství by mělo s jejich pomocí dospět k celým zástupům lidí, ale mělo by si zároveň uchovat i schopnost proniknout do vědomí každého jednotlivce, zapustiti kořeny v jeho srdci, zahrnout do sebe všechno, co je v tomto jedinci zvláštní a osobní - jako kdyby byl jediný, komu je poselství určeno - tak, aby získal k evangeliu zcela osobní poměr. Proto také, vedle všeobecného hlásání evangelia, zůstává v platnosti a uchovává si svou důležitost i jiná, osobní, forma, když totiž jedna osoba evangelizuje přímo druhou osobu" čl. 45-46

⁹⁶ Kněz by měl rozumět světu médií a umět jich používat při katechezi (viz čl. 46-47), užívat sdělovacích prostředků s potřebnou rozvážností a vyvarovat se všeho, co může škodit povolání (viz čl.60). Znalost médií má být součástí odborného vzdělávání kněží a je úkolem biskupů toto zajistit (viz čl. 77).

Papežské rady pro kulturu "K pastorálnímu přístupu ke kultuře"⁹⁸ (4. června 1999), který mluví také konkrétně o internetu:

"Tou nejpřekvapivější novinkou v komunikačních technologiích je, bez jakýchkoliv pochybností, internet. Stejně jako kterákoliv nová technologie internet obsahuje rizika, která jsou tragicky jasná v případech, kdy byl použit ke zlým účelům, a to volá po stále bdělosti a spolehlivé informaci. Není to jen jednoduše otázka morálního užití internetu, ale také otázka radikálně nových důsledků, které přináší: ztráta vnitřní hodnoty jednotek informace, nediferencované uniformity zpráv, které jsou redukovány na pouhou informaci, nedostatek zodpovědné odezvy a určité zrazování od mezilidských vztahů. Ale, bez pochyby, nezměrné možnosti internetu mohou být nesmírně užitečné při šíření evangelia." "V sázce je vysoká cena. Jak bychom mohli nebýt přítomni a nepoužívat informační sítě, jejichž obrazovky jsou v srdcích lidských domovů, k implantování hodnot evangelia do nich?" čl. 9

A také Kodex kanonického práva⁹⁹ (oblasti médií a komunikace se dotýkají hlavně tyto kánony: 211-212, 218, 300¹⁰⁰, 666, 761, 779, 804, 822-832¹⁰¹, 1063, 1369) a Katechismus katolické církve¹⁰².

Vyjádření biskupů. Dalším pramenem jsou vyjádření autentických pastýřů církve tj. biskupů a to ať už jednotlivě nebo společně v rámci biskupských konferencí.¹⁰³ Konkrétně Internetu jsou věnovány:

⁹⁷ "Každý z těchto (sdělovacích) prostředků lze využít ke službě a každý vyžaduje specifické používání; u každého z nich je třeba mít na zřeteli jeho limity a správně posoudit jeho důležitost." čl. 160

⁹⁸ Zaujala mne věta ze 3. článku: "Na rozdíl od model, které jsou produkty kultury, je Bůh Abrahámův totálně odlišný."

⁹⁹ Je dobré si uvědomit, že Kodex zavazuje ve svědomí členy katolické církve. Tedy u těch, kdo nepatří do církve nebo ve svém svědomí necítí závazek církevní předpisy dodržovat, se nedá předpokládat, že budu brát na církevní právo ohled a vynucení dodržování Kodexu je podobně komplikované.

¹⁰⁰ Analogicky je možno říct, že je nutno nezneužívat označení "katolické".

¹⁰¹ Kán. 824 § 2 "Co je v kánonech této stati stanoveno o knihách, je nutno použít i o všech ke zveřejnění určených písemnostech, pokud není zřejmý opak."

Kán. 831 § 1 "Do novin, časopisů a jiných periodik, která obvykle zjevně napadají katolické náboženství nebo dobré mravy, křesťané ničím nepřispívají, pokud k tomu nemají spravedlivý a rozumný důvod; duchovní a členové řeholních společností pouze s dovolením místního ordináře."

¹⁰² Katechismus podává základní pohled církve na sdělovací prostředky (2493-2499). Nabádá věřící, že "Ve vztahu k hromadným sdělovacím prostředkům si jejich uživatelé mají uložit umírněnost a kázeň. Mají povinnost vypěstovat si jasné a správné svědomí, aby dokázali snáze odolávat špatným vlivům" 2496 Také kritizuje zneužívání médií v totalitních státech. 2499

¹⁰³ Například: Dokument sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA "In the Sight of All. Communications: A Vision All Can Share" (1985) rozebírá vztah církve a komunikace ve Spojených státech. Výzva Výboru evropských biskupů pro sdělovací prostředky (CEEM) biskupským konferencím Evropy "O významu mediální práce v církvi" (rok neuveden) je znovu-připomenutím výzev dokumentů ke konkrétním krokům na poli médií. Pastorační dopis kardinála Rogera M. Mahony "Filmoví tvůrci, diváci: výzvy a možnosti" (30 září 1992). Projev kardinála Rogera M. Mahony na zasedání Papežské rady pro sdělovací prostředky dne 18. března 1998, ve kterém si klade otázku: "Kdo mluví za církve?" Dále: "Rodinná příručka

"Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. Předpovídají, že budoucí technologie budou znamenat revoluci v našem životě. Přínosem je interaktivita a obousměrná či mnoho-směrová komunikace, zaměřenost na příjemce a obrovské možnosti, které se otvírají. Je třeba dbát na právo na soukromí a celistvý obraz člověka včetně náboženského rozměru. Nové technologie vznášejí také větší požadavky na člověka. Neměly by mít navrch komerční zájmy a monopol, přestože reklama a komerční aktivity budou nepochybně podstatné pro samotné fungování takové informační dálnice.

Vyjádření katolických biskupů USA **"Vaše rodina a Cyberspace"** z 16. června 2000 je základní informací o internetu. Positivně oceňuje přínos internetu, vidí také problémy s ním spojené jako anarchie a anonymita, pornografie apod. Zvládnout svět internetu není lehké ani pro dospělé a na děti zvláště číhá řada nebezpečí, kterému se mají snažit rodiče čelit. Dokument volá po aktivitě rodičů, zlepšení technologií filtrace nevhodného obsahu, sebe-kontroly internetového průmyslu a aplikování státních zákonů také na internet. V závěru dává konkrétní body jako návod pro rodiče. Zmiňuje také problém prezentace katolické víry na internetu.

Nepřímé prameny. Stojí také za pozornost ty praktické iniciativy, za kterými stojí papež či biskupové a které vyjadřují také mnoho o přístupu církve k médiím a Internetu. Konkrétně je to vznik a charakter webových stránek Vatikánu, biskupských konferencí a biskupství.

"Literatura". Zdrojem informací, které už neoznačíme jako prameny, jsou pak samozřejmě také vyjádření další členů církve (teologů, kněží, laiků), církvi blízkých organizací (UNDA, OCIC) a církevní aktivity (tisková střediska, křesťanské vysílání) apod. V oblasti médií a komunikace je literatury velké množství. Na téma Internetu je už sice také několik článků na Internetu a

pro užívání médií" sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA z roku 1999 nebo "Uctivost v médiích" prohlášení biskupů USA z 16. června 2000 je připomínkou důležitosti slušnosti ve veřejném projevu uvnitř i mimo církev.

také pár knih, ale není jednoduché určit "hodnotu" těchto článků či aktivit. Jedním důvodem je skutečnost, že Internet je nová věc a nejsou ještě nějaké "klasické" texty či "oficiální katolická centra zabývající se Internetem" a druhým důvodem je charakter Internetu, kde si kdokoliv může opublikovat cokoli a o hodnotě textu to nevyovídá téměř nic.¹⁰⁴

3.3 Shrnutí témat dokumentů

Obsah církevních dokumentů můžeme shrnout do několika tématických oblastí. Toto uspořádání částečně odpovídá vývoji postoje církve k médiím, jak se to odráží také v časové posloupnosti objevení se jednotlivých témat v textech církevních dokumentů. Přitom si myslím, že i ty nejstarší vyjádření církve k médiím mají své opodstatnění a jsou určitým způsobem stále platné.¹⁰⁵ Je tedy důležité si uvědomit, že všechna témata jsou nezbytnou součástí pastorační praxe církve, přestože z teologického pohledu jsou ty poslední významnější.

Dále popisují jednotlivá témata. Jistě to není jediné možné rozdělení a ve skutečnosti se mnohé věci navzájem prolínají. Zdá se mi ale účelné rozdělení na otázku obsahu (negativní a pozitivní), širší společenské souvislosti, vzdělání a výchovu, média jako nástroje dialogu církve se světem a dialogu uvnitř církev. K tomu se připojuje objevující se pohled na média jako svět, který má být evangelizován a jako dodatek smysl pro realismus v praktickém životě církve.

¹⁰⁴ Naopak vydat knihu v renomovaném nakladatelství není prý vůbec jednoduché. Problém s knihami o Internetu je v tom, že Internet právě "letí", takže nakladatelství se nemusí příliš ohlížet na kvalitu nebo možná ani redaktoři nejsou schopni kvalifikovaně zhodnotit úroveň textu. Také je otázkou, jestli někdo z těch, kdo skutečně "žijí" na Internetu a znají ho, bude vydávat knihu v tištěné podobě. A jestli ti, kteří na Internetu "nežijí" mohou napsat skutečně solidní pojednání o Internetu.

¹⁰⁵ Nejlépe je to vidět na příkladu indexu zakázaných knih. Toto slovo dnes nerad slyšíme a v církvi se dnes již nepoužívá a přitom motivy, které vedly k zavedení indexu zakázaných knih jsou i dnes stále platné a v dnešní době můžeme vidět jejich odraz v předpisech o udělování imprimatur.

3.3.1 Negativní obsah.

Toho negativního si většinou všimneme nejdříve, protože se nás to nejaktuálněji dotýká. Církev tedy vidí zlo a problémy¹⁰⁶, které skrze média přicházejí a snaží se proti tomuto zlu bojovat a před ním chránit.¹⁰⁷ Formy jsou různé a mění se: Index zakázaných knih chtěl ochránit před škodlivými názory tím, že je jasně pojmenoval.¹⁰⁸ Cenzura měla zabránit tomu, aby se nevhodné názory ani neobjevily ve veřejné diskusi. Hodnocení filmové produkce ve stylu "Legion of decency" bylo účinným nástrojem ovlivňujícím filmovou tvorbu.¹⁰⁹ Dnešní hodnocení filmů komisí při biskupské konferenci USA¹¹⁰ je pomocí divákům a hlavně rodičům orientovat se ve filmové produkci.¹¹¹ Dnešní praxe udělování imprimatur má být pomocí pro toho, kdo hledá spolehlivé informace o víře a křesťanském životě v množství náboženských informací

¹⁰⁶ Dokument také upozorňuje na opak: "Jak je možno zajistit, aby informace, ustavičně podávané v hojně míře, často šířené zmateně a v šleném spěchu, byly vůbec správně posuzovány a chápány? Prostředky sociální komunikace se podle své povahy obracejí na co nejvíce příjemců a většinou se chovají neutrálně, aby se nikoho nedotkly. Jak je však při tom možné v tzv. pluralitní společnosti s jistotou odlišovat pravdu od lži, dobro od zla? Jak je možno zabránit, aby ve svobodné soutěži sdělovacích prostředků nenutila honba za přízní veřejnosti k tomu, že jsou jednostranně oslovovány a podněcovány sobecké a vitální pudy lidské přirozenosti? Jak se dá zabránit, aby soustředění sdělovacích prostředků v rukou hrstky lidí nebránilo skutečnému dialogu ve společnosti a aby nebylo rozbíjeno společenství? Jak je nutno s těmito prostředky zacházet, aby technicky zprostředkovaná komunikace, zvláště když je šířena obrazem, nepoškozovala osobní vztahy? Tyto prostředky často svádějí lidi k úniku do říše snů. Co lze učinit, aby lidé nebyli odváděni od skutečného života s jeho povinnostmi? Jak je možno uchránit lidi od poklesu do nečinnosti a pasivity? Jak je možno dosáhnout, aby ustavičný apel na emoce nebránil užívání rozumu?" CP 21

¹⁰⁷ viz "Miranda prorsus" čl. 3 a 17 nebo "O pornografii a násilí v médiích"

¹⁰⁸ viz "Mirari vos" Řehoře XVI. (15. srpna 1832), ve které odsuzuje církevní nepřátelský tisk a "svobodu tisku bez omezení" viz čl. 15 a znovu potvrzuje smysl indexu zakázaných knih viz čl. 16.

¹⁰⁹ Encykliku "Vigilanti cura" Pia XI. ze dne 29. června 1936 o filmu, ve které mluví o morálním nebezpečí filmové produkce viz čl. 7 a vyzívá ke vzniku biskupských úřadů pro film "K tomuto účelu je nezbytné, aby biskupové ustanovili v každém národě dozorcí úřad, jehož úkolem bude podpora vhodných filmů, klasifikace všech a zveřejňování svých posouzení pro kněze a všecken věřící lid" čl. 39

Za vzor je dávána Legion of decency z USA, která za podpory amerických biskupů hodnotila filmy a za účinné podpory veřejnosti ovlivňovala filmovou produkci. Film s jejím špatným ohodnocením neměl šanci v kinech uspět. viz čl. 10-11.

¹¹⁰ Viz HERX, H. (editor) *A Movie and Video Guide for Families. Ratings and Reviews*. Washington : Office for Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference, 1991. ISBN 1-55586-439-2, s.1-5.

¹¹¹ Konkrétně se zdůrazňuje prospěšnost kritické recenze zvláště, může-li se zaštitit biskupskou autoritou (CP 112).

současnosti.¹¹² Podobný smysl má existence novin, které podléhají biskupské konferenci apod.

V praxi církve je viditelný posun od zákazů k doporučením¹¹³ a od rozhodnutí autority k potřebě osobního rozhodnutí a zralosti každého křesťana.¹¹⁴ Zdůrazňuje se potřeba sebe-regulace médií a aktivní přístup příjemců např. prostřednictvím občanských aktivit.¹¹⁵ Přitom zůstává nejtěžší problém¹¹⁶ u dětí a mládeže, které ještě nejsou zralé ani nemají dostatečné vědomosti či kritický úsudek k takovým rozhodnutím.¹¹⁷ Tam zůstává primární odpovědnost na rodičích¹¹⁸.

3.3.2 Positivní obsah.

Je evidentní, že není možné vystačit s negací. Proto si církve velmi brzy uvědomila, že proti špatnému je třeba postavit dobré.¹¹⁹ Na špatný tisk odpovědět katolickým tiskem.¹²⁰ Místo nevhodných filmů podpořit vznik

¹¹² Instrukce Kongregace pro nauku víry "O některých aspektech používání prostředků sociální komunikace při hlásání nauky víry" ze dne 30. března 1992

¹¹³ "Církve si nevyhrazuje právo diktovat rozhodnutí a výběr, ale je třeba, aby se stala pomocníkem při hledání a nalézání etických a morálních kritérií, která můžeme nalézt jak v obecně lidských, tak v křesťanských hodnotách." AN 12

¹¹⁴ Pastorační dopis kardinála Rogera M. Mahony "Filmoví tvůrci, diváci: výzvy a možnosti" z 30 září 1992: "Protože odmítám cenzuru, tak nepředkládám normy, které by nařizovali, co mohou filmoví tvůrci vytvářet, ani nechci nařizovat, na co se mají inteligentní diváci dívat. Spíše je můj příspěvek prostřednictvím tohoto pastoračního dopisu vyzdvihnout a nabídnout určitá kritéria, která, jak doufám, pomohou i tvůrcům i divákům, když oni sami zápasí s těmito otázkami a hledají na ně odpověď."

¹¹⁵ Dokument sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA "In the Sight of All. Communications: A Vision All Can Share" z roku 1985 vyjadřuje podporu sebe-regulaci médií a občanským aktivitám např. proti pornografii. viz čl. 27

¹¹⁶ Mravní problém vzniká při prezentaci uměleckého díla, ve kterém nezralý divák nedokáže správně zařadit zlo a špatnost, a proto je třeba kritického zvážení, má-li být prezentováno širokému publiku (CP 58).

¹¹⁷ Papežské poselství z roku 1994 je věnováno televizi s jejími klady i zápory vzhledem k rodině a zvláště rozebírá úkoly rodičů. Za povšimnutí stojí to, že se nemluví jen o vlivu špatného obsahu, ale "dokonce i tehdy, když televizní programy nejsou mravně závadné, může televize přesto na rodinu negativně působit".

¹¹⁸ Rodiče mají bdít nad tím, aby se nevhodné věci nedostaly k jejich dětem (IM 10).

Viz ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku. Jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.

¹¹⁹ viz encyklika papeže Lea XIII "Etsi nos" ze dne 15. února 1882, ve které vyzývá k rozšiřování katolického tisku "proti (špatnému) tisku je třeba postavit (dobrý) tisk" (čl. 17) a šíření zdravé církevní nauky.

¹²⁰ Je třeba podporovat dobrý tisk, filmy, televizní a rozhlasové pořady a také výslovně katolické aktivity, kde je třeba dbát o patřičnou úroveň (IM 14).

filmů, které přinášejí obohacení¹²¹. Podpořit katolické vysílání v rádiu a televizi. S tím souvisí nutnost vysoké kvality těchto programů, aby obstály ve srovnání s ostatními.¹²² Je nutné finanční, personální i organizační zajištění. Vystává nutnost koordinace a sdružení sil např. mezi diecézemi, celocírkevně či formou ekumenické či mezi-náboženské spolupráce¹²³ a vůbec spolupráce s lidmi dobré vůle.¹²⁴ Vedle stálé potřeby čistě katolických aktivit¹²⁵ se čím dál více objevuje také nutnost spolupráce s ostatními.

3.3.3 Společné dobro.

Dalším krokem je uvědomění si hlubších souvislostí.¹²⁶ Nejde jen o jednotlivého příjemce a jeho spásu, ale média ovlivňují celou společnost.¹²⁷

Neexistuje žádný náznak, že by Koncil požadoval po katolickém tisku či médiích být "propagandou" víry či církve. Je rozdíl mezi odpovědným utvářením veřejného mínění na způsob moudrého učitele a nebo to dělat stylem veřejného manipulátora. Sr. A New Era str. 31 endnote 19

Doporučují se katolické tiskové agentury. Věřící mají sledovat katolický tisk, který si to má zasloužit svojí kvalitou. Tiskoviny, které mají oficiální charakter (u nás např. Katolický týdeník), mohou mít vyhrazenou část pro svobodnou výměnu názorů, ale musí být jasné, že se vydavatelé neztotožňují se vším, co se v takové diskusi objeví. viz CP 138-141

¹²¹ Z textu instrukce lze usuzovat, že nejsou myšleny výhradně filmy katolického zaměření (viz CP 144).

¹²² "Povšimněte si, že v podrobnějším uvažování o jednotlivých médiích je závazek profesionálních schopností obvykle stavěn jako primární vzhledem k apoštolské horlivosti." A New Era str. 31 endnote 18

¹²³ viz "Zásady pro ekumenickou a mezi-náboženskou spolupráci v komunikacích" (4. říjen 1989): "Společné projekty, realizované tam, kde se to zdá vhodné, mají za cíl umožnit křesťanům dát společné svědectví Kristu. Není jejich účelem oslabit autenticitu křesťana nebo církevního poselství, ani omezovat žádnou specificky katolickou iniciativu." čl. 9 Podobně v článku 18 o mezi-náboženské spolupráci. Jako příklad jsou v poznámce uváděny ekumenické komise při filmových festivalech.

¹²⁴ Je důležitá spolupráce mezi občany, médii a nositeli státní moci a také mezi národy a všemi lidmi dobré vůle (viz CP 84-100). "Spolupráce při rozhlasovém a televizním vysílání, při programech výchovné hodnoty pro rodiče a mládež; dále kongresy a jednání, kde se může setkávat publikum s pracovníky v komunikaci, zakládání cen pro odměňování vynikajících prací i společné bádání v oblasti teoretického i užitého výzkumu (CP 99)." K tomu je třeba společný akční program a společná snaha o financování. Krokem k tomu mají být i Světové dny sdělovacích prostředků (viz CP 100).

¹²⁵ Zdůrazňuje se nutnost podpory vlastních specificky katolických médií a komunikace se musí stát integrální částí každého plánu pastorace (viz AN 16-19). "Křesťané často potřebují komunikační prostředky nezávislé na veřejných či ostatních soukromých stanicích, které by garantovaly, že křesťanské poselství nebo učení církve se může dostat k veřejnosti bez filtrace sekulárních zpravodajských a vysílacích organizací." FOLEY, J. *Catholic Europe*. In ELVY, P. (editor) *Opportunities and Limitations in Religious Broadcasting*. 1. vyd. Edinburgh : The Centre for Theology and Public Issues, New College, University of Edinburgh, 1991. ISBN 1-87012-615-7, s. 94.

¹²⁶ Umožňují veřejný dialog, aktivní účast na životě, podporují vzdělání, vytvářejí a zajišťují větší rovnost mezi lidmi (CP 19-20). Vyjadřování různých mínění na veřejnosti hodnotí jako obohacující pro společnost a urychlující její pokrok (CP 24)

Mají sloužit společnému dobru¹²⁸ a smyslem komunikace má být vytváření společenství, což koresponduje s naukou církve.¹²⁹ Mají být nástrojem lidského pokroku. K tomu je nutná svoboda slova, pravdivost informací, podpora veřejného dialogu a vytváření veřejného mínění.¹³⁰ Ohrožením může být monopolizace v médiích, přílišná orientace na zisk, který se může stát nejvyšším měřítkem posuzování úspěšnosti médií namísto jejich prospěchu pro společnost.¹³¹ Média by měla zmenšovat a ne prohlubovat rozdíly mezi skupinami obyvatel či mezi "Severem a Jihem".¹³² Církev zdůrazňuje, že

¹²⁷ Na prvním místě je třeba dodržovat morální pravidla (IM 4,6). Lidská společnost má právo na přiměřené informace (IM 5) a je třeba snažit se vytvářet správné veřejné mínění (IM 8).

¹²⁸ "Otázkou není, zda současná média jsou užitečná pro katolíky nebo pro židy nebo pro protestanty. Otázkou je: Jsou užitečná pro společnost? Nemohu si pomoci, ale myslím si, že většina současného vysílání není k užítku pro nikoho." citován Richard Heffner in *Platform for Action: The Electronic Media, Popular Culture & Family Values*. A report of the proceedings of an Institute presented at The Catholic University of America, Washington, D.C. March 15-17, 1984. Washington : United States Catholic Conference Department of Communication, 1985, s. 65.

¹²⁹ V prvním dílu instrukce je formulována nejvyšší zásada pro křesťanské posuzování sdělovacích prostředků a to skutečnost, jak přivádějí lidi ke vzájemnému spojení. viz CP 6

Nejvyšším cílem každé komunikace je totiž vytváření společenství mezi lidmi a "komunikace je skutečně víc, než jen vyjadřování myšlenek a pocitů; ve své nehlubší podstatě je sdělením sebe samého v lásce" viz CP 8,11

Dokument uvádí tajemství Nejsvětější Trojice jako vzor společenství a také připomíná vrchol křesťanského zjevení, kdy "Slovo se stalo tělem". viz CP 8,10

Jinak řečeno je měřítkem to, jak tyto prostředky slouží společnému blahu. viz CP 16

¹³⁰ Lidé mají právo na spolehlivé, jasné, úplné a přesné informace. S tím je ovšem spojena jejich povinnost o takové informace usilovat¹³⁰ (CP 34). S tím souvisí také svoboda slova (CP 44-47) Úkolem médií je také výchova, vzdělání a zábava (CP 48-53). Nová média prezentují umění a samy vytvářejí nové možnosti uměleckého vyjádření (CP 54). Jejich posláním je zprostředkovávat a také kultivovat dialog ve společnosti, v tomto úkolu je velmi důležitá služba kritiků, profesních sdružení a také investorů (CP 73-80).

¹³¹ Když je financování médií postaveno na reklamě, tak to může ohrožovat jejich vnitřní svobodu a pluralitu (CP 62).

Problémem je přílišná komercializace médií, jejíž řešení dokument nevidí ve státní kontrole, ale ve stanovení všeobecných pravidel. (AN 4-5)

¹³² Instrukce vidí, že dnes sdělovací prostředky zvětšují individuální a společenské bariéry a zdůrazňuje, že "Je neúnosné, aby výkon svobody komunikace závisel na bohatství, výchově nebo politické moci. Právo na komunikaci je právem, které patří všem." AN 15

V papežském poselství z roku 1997 se objevují obecnější úvahy o médiích ve společnosti a jejich negativěch: "Stále ještě existuje i početná skupina lidí, kteří nemají přístup ani ke starým, ani k novým médiím." "Je stále těžší ochránit naše oči a uši před obrazy a zvuky." "V některých částech světa se zvedají hlasy proti ovládnutí médií takzvanou západní kulturou." "Podstatou věci však zůstává, že nejvyšší hodnotou, kterou ve skutečnosti (médiá) ztělesňují, je komerční zisk" "V médiích očividně klesá podíl programů, které se zabývají náboženskými a duchovními problémy." "Není snadné zůstat optimistou ohledně pozitivního vlivu sdělovacích prostředků."

"Etika v komunikování" (30. května 2000).. Etické principy se netýkají jen obsahu médií a způsobů komunikace, ale také základních struktur a systému světa médií: "Komunikační struktury a rozmístění

morální zásady platí i pro svět médií, přestože aplikace je někdy skutečně obtížná. Zdůrazňují se povinnosti¹³³ příjemců, tvůrců i civilních autorit¹³⁴. Pomocí mohou být také sdružení občanů či pracovníků médií.¹³⁵

3.3.4 Vzdělávání.

Samozřejmou podmínkou předchozího je vzdělání v oblasti médií.¹³⁶ Znat zákonitosti, jazyk a působení médií je nutné k obraně před špatným vlivem médií, ke správnému zacházení s médii, k využití médií pro dobré účely. Média působí nejen přímo, ale také předávají hodnoty a schémata myšlení nepřímým způsobem, který je pro neznalého těžko rozlišitelný.¹³⁷ Porozumění médiím je tedy nutností pro každého člověka¹³⁸ a mediální vzdělávání má být součástí školních osnov. Hlubší vzdělání je nutné

technologí jsou faktory, které pomáhají jedněm být "informačně bohatí" a druhé "informačně chudé" a to v době, kdy prosperita a dokonce přežití závisí právě na informacích." viz. čl. 14

"Mezi-kulturní komunikace nemá být na úkor slabších." viz čl. 18).

¹³³ "Lze předpokládat, že toto pořadí není náhodné. Protiřečí rozšířené tendenci příjemců svalovat vinu a odpovědnost na sdělovatele." "Z toho, že dekret staví na první místo příjemce, můžeme usoudit, že jim příkládá odpovědnost za celkovou kvalitu tvorby. Veřejnost má takový program, jaký si zaslouží! Dále to znamená, že povinnosti příjemců se nemění, ať už je tvorba programů jakákoliv: dobrá či špatná." Horák, J. str. 85 komentář k IM 9-12

¹³⁴ Povinnosti veřejné moci vycházejí z její starosti o veřejné blaho a její zásahy (péče) jsou zvláště odůvodněné tehdy, když lidé pracující ve sdělovacích prostředcích sami nedávají dostatečné záruky správného jednání a tyto odůvodněné zásahy pak není možné chápat jako potlačování lidské svobody (IM 12).

"Současný stav nepanující shody ve společnostech ohledně veřejné morálky se zdá, že je překážkou v této chvíli jakémukoliv účinnému uplatnění zákona, jak k tomu vyzývá tento dekret." A New Era str. 31 endnote 16

¹³⁵ Povinností příjemců je svědomitě vybírat, kriticky posuzovat a vyjadřovat své názory k obsahu médií i pomocí společných organizací (CP 81-83).

¹³⁶ Je nezbytná výchova a vzdělání v této oblasti jak těch, kdo budou vytvářet a působit v médiích, tak příjemců mimo jiné také v hodinách náboženství (IM 15,16).

Prvním z předpokladů správné služby sdělovacích prostředků, o kterých mluví druhá kapitola, je mediální pedagogika jak u příjemců tak u pracovníků médií (CP 63-72).

Toto vzdělávání má být součástí morálky, pastorálky a katechetiky. Má být nedílnou součástí vzdělání budoucích kněží a je třeba podporovat i další vzdělávání také např. prostřednictvím zřizování specializovaných ústavů. Je třeba počítat i s finančními náklady k tomu potřebnými. viz CP 107-113

Znovu se zdůrazňuje nutnost mediálního vzdělávání (AN 16-19)

¹³⁷ srv. Říčan, P. Brainwashing našich dnů. In *Perspektivy*, prosinec 1997, č. 12, s. 4.

¹³⁸ Je morální povinností příjemců včas se informovat o posudcích příslušné autority (nemusí tím být myšlena jen autorita církevní) ohledně nabízeného obsahu a pěstovat si správné svědomí a orientovat se v oblasti médií (IM 9).

pro pracovníky v pastoraci¹³⁹ a pro pracovníky v médiích. Ti mají často dobré a praktické znalosti z oblasti své práce v médiích, ale ke správnému rozhodování potřebují doplnit také otázky z etiky a teologie. Toto vzdělávání je součástí poslání církve.

3.3.5 Výchova.

Nejde ovšem jen o vědomosti či zásady. Důležitý je praktický postoj k médiím.¹⁴⁰ Proto je nutná výchova a sebevýchova k sebekázni, osvojení si míry a správného způsobu užívání médií.¹⁴¹ Negativní totiž může být nejen obsah, ale někdy ještě horší je styl užívání médií a jejich místo v životě jednotlivce či rodiny.¹⁴² Obecně řečeno musí církve nabízet svoji pastorační

¹³⁹ Dokument Kongregace pro klérus: "Direktář pro službu a život kněží"¹³⁹ z 31. ledna 1994: Kněz by měl rozumět světu médií a umět jich používat při katechezi viz čl. 46-47, znalost médií má být součástí odborného vzdělávání kněží a je úkolem biskupů toto zajistit viz čl. 77.

Dokument Kongregace pro katolickou výchovu "Příručka výchovy budoucích kněží v oblasti prostředků sociální komunikace"¹³⁹ z 19. března 1986: Znovu připomíná a navazuje na dřívější dokumenty. Mediální výchovu rozděluje do tří stupňů: pro příjemce, pro pracovníky pastorační a pro pracovníky v médiích. Nestačí aby příslušní učitelé byli praktickými odborníky, ale musí mít přehled o všech souvislostech médií a nauce církve. První stupeň výchovy by měl probíhat už na základní a střední škole. Primární přístup k médiím má být pozitivní a ne se soustředí na negativa. Druhý stupeň má vést k takovému postoji, ve kterém budou neustále připraveni dělat nezbytná uzpůsobení svých pastoračních aktivit vzhledem k měnícím se podmínkám. Studenti se mají naučit zároveň vnitřnímu tichu a také častým rozhovorům a diskusím. Součástí je také množství odkazů na církevní dokumenty a obsáhlý seznam témat mediálního vzdělávání.

¹⁴⁰ Mládež si má osvojit míru a sebekázeň v užívání sdělovacích prostředků a schopnost správně věci hodnotit a to také pomocí rozhovorů s vychovateli a odborníky (IM 10).

Dokumenty Kongregace pro klérus: "Direktář pro službu a život kněží"¹⁴⁰ z 31. ledna 1994: Kněz by měl užívat sdělovacích prostředků s potřebnou rozvážností a vyvarovat se všeho, co může škodit povolání (viz čl.60).

¹⁴¹ Katechismus katolické církve: Katechismus nabádá věřící, že "Ve vztahu k hromadným sdělovacím prostředkům si jejich uživatelé mají uložit umírněnost a kázeň. Mají povinnost vypěstovat si jasně a správně svědomí, aby dokázali snáze odolávat špatným vlivům" 2496

Papežské poselství z roku 1998 se dotýká mediálního vzdělávání a zdůrazňuje, že před jakýmkoliv jiným vzděláváním, musí jít o formaci k vnitřnímu životu, k životu podle Ducha.

¹⁴² "Rodinná příručka pro užívání médií" sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA z roku 1999 se snaží dát stručný návod, jak se v rodině stavět k médiím: "Samí o sobě dosti vlivné se (médiá) spojují do multimediálních sítí, které je dělají ještě podstatnější pro každodenní lidský život. Média jsou tak nedílnou součástí našeho života, že k tomu, abychom poznali jejich vliv, tak musí podstoupit a vědomě uvažovat nad tím, jak utvářejí naše životy a co nám říkají. Inteligentní užívání médií nás může ochránit před tím, aby naše bytí bylo jimi ovládáno a umožňuje nám namísto toho měřit je podle našich standardů. Tímto způsobem dokonce řada poselství, se kterými nemůžeme souhlasit a které k nám nevyhnutelně přicházejí z rozličných médií, nám neublíží. Mohou být dokonce obráceny v náš prospěch tím, že podníčí naše porozumění a vyjádření toho, čemu věříme."

pomoc i v otázkách života v světě plném médií.¹⁴³ Jako nezbytná se jeví pastorační pomoc pracovníkům médií, kteří právě v otázkách etických, náboženských či praktického života z víry mohou být vystaveni velkému negativnímu tlaku ze strany prostředí, ve kterém pracují.¹⁴⁴ Systém, jakým média fungují, je totiž často v rozporu s duchovními hodnotami (např. povrchnost a senzacechtivost televizního zpravodajství).

3.3.6 Šíření evangelia.

K celkově pozitivnímu vztahu církve k médiím přispívá i uvědomění si ohromných možností, které se prostřednictvím médií církvi nabízejí k šíření evangelia.¹⁴⁵ Jedná se nejen o možnosti přímého hlásání evangelia¹⁴⁶, ale celkově o možnost komunikace základních lidských hodnot a informací o nauce a životě církve.¹⁴⁷ Většina lidí dnes vnímá církev a poznává ji právě skrze média.¹⁴⁸ Nejde ovšem jen o to, jak církev komunikuje¹⁴⁹ skrze média,

¹⁴³ Církev chce nabízet také výchovu ke správnému užívání médií (CP 106-113).

¹⁴⁴ "Katoličtí pracovníci v komunikaci mají právo, aby se jim dostalo ze strany církve duchovní pomoci." CP 104

"Práce v médiích je vystavena zvláštnímu psychologickému tlaku a skličujícím rozpakům z hlediska etiky" AN 19 Proto je tak důležitá duchovní pomoc církve.

¹⁴⁵ "Miranda prorsus" poslání církve používat tyto prostředky k hlásání svého poselství viz čl. 5.

Církev má povinnost při hlásání evangelia používat sdělovací prostředky (IM 3).

Zdá se, že v současné době je pohled teologů evangelizaci prostřednictvím massmédií takový: Massmédiá nejsou prostředkem evangelizace, ale preevangelizace. Nabízejí možnosti přípravy na přijetí evangelia. Primární zůstává osobní předávání evangelia. Viz AMBROS, P. *Pastorální teologie V. Církev, kultura, společnost, misie*. cca 1998, rukopis, s.60.

¹⁴⁶ encyklika Pavla VI. o hlásání evangelia "Evangelii nuntiandi" z 8. prosince 1975: "Při použití hromadných sdělovacích prostředků pro evangelizaci však vyvstává jeden problém: evangelijní poselství by mělo s jejich pomocí dospět k celým zástupům lidí, ale mělo by si zároveň uchovat i schopnost proniknout do vědomí každého jednotlivce, zapustiti kořeny v jeho srdci, zahrnout do sebe všechno, co je v tomto jedinci zvláštní a osobní - jako kdyby byl jediný, komu je poselství určeno - tak, aby získal k evangeliu zcela osobní poměr. Proto také, vedle všeobecného hlásání evangelia, zůstává v platnosti a uchovává si svou důležitost i jiná, osobní, forma, když totiž jedna osoba evangelizuje přímo druhou osobu" čl. 45-46

V listu z roku 1993 se ukazuje na limity médií, které "Poslouží v předávání víry, i když nemohou v žádném případě nahradit osobní svědectví."

¹⁴⁷ Členové církve jsou vyzýváni přispívat do médií. (CP 106-113).

Je úkolem všech věřících využívat sdělovací prostředky k apoštolátu (IM 13).

¹⁴⁸ První kapitola (AN 4-5) mluví o prostředí sociální komunikace. Změny v oblasti sociální komunikace způsobují zásadní přetváření prvků, kterými člověk zachycuje svět ("Pro mnohé lidi odpovídá skutečnost tomu, za co ji média vydávají." AN 4). Tato revoluce v oblasti komunikace hluboce ovlivňuje také církev (Dotýká se představ, které mají lidé o církvi, a také ovlivňuje vytváření církevních struktur a jejich funkci. viz AN 4).

ale také jak média mluví o církvi. To ukazuje na nutnost spolupráce s médii¹⁵⁰ a také na prohloubení kvality života církve. Také je to impulsem k ekumenické spolupráci, aby nebyla roztržičnost křesťanů vnímána jako překážka hodnověrnosti hlásání evangelia. Naopak v šíření křesťanského pohledu na svět by se měli spojit všichni křesťané.

3.3.7 Obraz světa.

Média jsou zároveň prostředkem, skrze který může církev poznávat současný svět. Snažit se pochopit mentalitu, názory¹⁵¹, jazyk a život lidí mimo církev¹⁵² a vlastně i křesťanů samotných, kteří žijí ve stejném světě. Přitom je důležité mít na paměti, že je rozdíl mezi obrazem, který zprostředkovávají média, a mezi realitou života. Takové poznání může být také velkým obohacením pro církev¹⁵³, protože jistě ne všechno, čím "svět" žije jinak, je

¹⁴⁹ Církev je na základě Kristova příkazu povinna zveřejňovat svoji nauku a působení, má také vysvětlovat "znamení doby" (CP 122) (Žádá-li církev od médií seriózní zpracování náboženských témat, tak jim musí k tomu dávat úplné, pravdivé a přesné informace. Také je nutné se předem připravit na zájem médií, nenechávat prostor jiným, ale dát odborníkům předem informace, které mohou připravit pro předání médiím včas. viz CP 123-124) Moderní technika umožňuje nové způsoby hlásání evangelia (Způsob podání se musí přizpůsobit potřebám konkrétního média a kvalita náboženských příspěvků musí být bezpodmínečně aspoň na úrovni ostatních programů. viz CP 128), které máme povinnost využívat (CP 126-134).

Dokument sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA "In the Sight of All. Communications: A Vision All Can Share" z roku 1985: "Žádný prostředek komunikace není sám o sobě cizí náboženskému použití." čl. 24 "Církev je veřejná. Hlásáme evangelium a tvoříme společenství otevřeně - "před očima všech"." čl. 9

¹⁵⁰ Druhá kapitola (AN 6-11) pojednává o úloze komunikace. Komunikace má sloužit lidem a kulturám a také dialogu mezi církví a světem (Správný dialog musí stát na vzájemné důvěře a respektu. Přitom nejde jen o hlásání nauky církve, ale také o podporu pracovníků médií a o vypracování antropologie a teologie komunikace. viz AN 8).

¹⁵¹ a církevní i světské autority se mají svědomitě zabývat všeobecně a veřejně vyslovenými názory, protože se v nich projevuje myšlení a vůle společnosti (CP 32).

¹⁵² Výstižně to shrnuje článek CP 125: Sdělovací prostředky jsou tedy pro katolíky významné ze tří důvodů: napomáhají dnešnímu světu církev pochopit; podněcují dialog uvnitř samotné církve; a konečně umožňují církvi pochopit mentalitu a lidi dnešní doby, jimž má podle Božího příkazu přinášet poselství spásy. Přitom bude církev používat jazyk, kterému lidé budou rozumět a bude se zabývat otázkami, které bytostně hýbou lidstvem.

¹⁵³ V následujícím roce 1999 se poukazuje na paradox, že právě síly přinášející lepší komunikaci mohou vést i k růstu odcizení a egocentrismu. Zdůrazňuje se nutnost přátelství a spolupráce médií a církve, která může vést k vzájemnému obohacení a doplnění: "Kultura paměti, která je vlastní církvi, může uchránit kulturu pomíjivých zpráv, vlastní sdělovacím prostředkům, před zapomněním, které pohlcuje naději. Sdělovací prostředky mohou zase pomáhat církvi hlásat evangelium s veškerou neutuchající svěžestí, v každodenní realitě lidského života. Kultura moudrosti, jež je vlastní církvi, může zabránit tomu, aby se kultura informace,

špatné a hodné zavržení. Navíc i poznání toho zlého může vést k úvahám, kde má toto zlo kořen či k hledání odpovídající odpovědi ze strany církve.

3.3.8 Vnitro-církevní dialog.

K podstatě života církve jako společenství patří také vzájemná komunikace.¹⁵⁴ V církvi je nezbytně nutný prostor pro dialog¹⁵⁵ a pro vytváření církevního veřejného mínění. Média umožňují lepší fungování tohoto vnitro-církevního dialogu¹⁵⁶ a zároveň svým způsobem k němu církve nutí. Umožňují totiž zaznít různým názorům,¹⁵⁷ na které je pak třeba, aby zazněla odpověď autentických pastýřů církve, protože jinak by se mohlo stát, že za církve bude mluvit někdo jiný. Dialog uvnitř církve může být díky médiím mnohem hlubší, ale to zároveň vyžaduje potřebu vést tento dialog mnohem lépe. Např. dokázat mnohem lépe rozlišovat, kdo a s jakým úmyslem, s jakou autoritou¹⁵⁸ či

vlastní sdělovacím prostředkům, nestala jen hromaděním faktů postrádajících smysl. Sdělovací prostředky mohou, na druhé straně, napomáhat moudrosti církve bděle vnímat stále nové poznání, které současnost přináší. Církevní kultura radosti může uchránit kulturu zábavy, vlastní sdělovacím prostředkům, od toho, aby se stala bezduchým únikem před pravdou a odpovědností. Sdělovací prostředky mohou církvi pomáhat lépe pochopit, jak komunikovat s lidmi přitažlivým a příjemným způsobem."

¹⁵⁴ Sdělovací prostředky naopak mohou sloužit katolíkům k dialogu uvnitř církve. Také v církvi je třeba veřejné mínění, které vzniká na základě dialogu členů církve. (Je úkolem církevní představených podporovat výměnu legitimních názorů a vytvářet k tomu potřebné podmínky a normy. viz CP 116) Proto je nutná v církvi svoboda slova, která ale má být postavena na víře a lásce. ("Tato svoboda dialogu v církvi nikterak nezatěžuje její soudržnost a jednotu; naopak v nerušeném procesu vytváření veřejného mínění může vznikat jednomyslné a společné jednání. Takový dialog se může rozvíjet jen tehdy, zůstane-li i při rozdílnosti názorů určujícím faktorem láska a všichni jsou ovládnáni touhou uchovat vše společně a spolupracovat" CP 117) Věřící mají právo na informace o všem, co potřebují k tomu, aby mohli mít v církvi aktivní roli. (CP 114-121)

¹⁵⁵ Připomíná se právo na dialog a informace uvnitř církve (AN 6-11)

Výzva Výboru evropských biskupů pro sdělovací prostředky (CEEM) biskupským konferencím Evropy "O významu mediální práce v církvi": "Kvalitu církve jako společenství můžeme měřit také podle kvality její vnitřní komunikace. Ta je zároveň předpokladem věrohodné komunikace se světem." čl. 4

¹⁵⁶ Dokument sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA "In the Sight of All. Communications: A Vision All Can Share" z roku 1985: "církve musí pěstovat skutečný dialog" "Církve nemůže přijmout systémy pouze jednosměrné komunikace za modely své vlastní komunikace" čl. 12

¹⁵⁷ "Uctivost v médiích" prohlášení biskupů USA z 16. června 2000 je připomínkou důležitosti slušnosti ve veřejném projevu uvnitř i mimo církve: "Jsme si vědomi toho, že naše role v církvi nás nevyhnutelně staví do pozice, ve které můžeme být kritizováni za některé věci. Katolická média mají právo účastnit se takové kritiky nesené v duchu slušnosti, jak byla popsána."

¹⁵⁸ "Nová média mění systémy komunikace. To také znamená, že komunikace uvnitř církve se také změní, ať už se to někomu líbí či ne. Nevím, ale myslím si, že se mění také autorita. Nemíním tím, že by se je význam musel zmenšit. Způsoby, jakými se autorita uskutečňuje, musí najít nová vyjádření." ELVY, P. *The Future*

fundovaností mluví. Dialog musí mít také svá pravidla: autorita biskupů, pravdivost, láska, společný cíl.

3.3.9 Evangelizace "světa médií".

Zdá se, že média vytvářejí jakýsi vlastní svět s vlastní kulturou,¹⁵⁹ mentalitou, psychologií, jazykem atd. Není tedy možné se na ně dívat jen jako na prostředky, nástroje či technologie. Není možné hodnotit či pracovat s médii jen z hlediska obsahu, ale je nutné mít na zřeteli celý systém, který mediální svět vytváří. Objevuje se tedy myšlenka evangelizace světa médií.¹⁶⁰ Podobně jako mluvíme o evangelizaci a inkulturaci jiných kultur a tradic,¹⁶¹ tak stejně můžeme mluvit o inkulturaci evangelia do světa médií. Jde o proměnu mediálního světa hodnotami evangelia.¹⁶² Ne ve smyslu vnucení zvenčí, ale ve smyslu vnitřní proměny a přijetí. Myslím si, že promyšlení těchto souvislostí ještě stojí před námi.¹⁶³

of Christian Broadcasting in Europe. 1. vyd. Essex : McCrimmon Publishing Company Limited, 1990. ISBN 085597-456-7, s. 89.

¹⁵⁹ V listu z roku 1993 se konstatuje, že "Můžeme ve skutečnosti mluvit o "nové kultuře"."

¹⁶⁰ vyjádření v encyklice Jana Pavla II. o misijním poslání církve "Redemptoris missio" ze 7. prosince 1990, kterou chci odcitovat¹⁶⁰: "Nestačí tedy použít je (sdělovací prostředky) pouze k šíření křesťanského poselství a církevní nauky, ale poselství samo musí být integrováno do této "nové kultury", kterou vytvořila moderní komunikace. Je to komplexní problém, protože tato "nová kultura" vzniká ne tak ze svého věcného základu, ale spíše ze skutečnosti, že existují nové způsoby sdělování ve spojení s novým vyjadřováním, novou technikou a novým psychologickým postojem." čl. 37

a o potřebě nové evangelizace světa médií. (AN 6-11) cituje Redemptoris Missio 37

¹⁶¹ Viz EILERS, F. *Communicating Between Cultures. An Introduction to Intercultural Communication*. New Enlarged Edition, Indian Edition. Indore : Satprakashan Sanchar Kendra, 1993. ISBN 81-85428-27-1, s. 155nn.

¹⁶² encyklika Jana Pavla II. o poslání laiků "Christifideles laici"¹⁶² z 30. prosince 1988: "Svět hromadných sdělovacích prostředků se v důsledku svého rychlého, převratného rozvoje a změn i svého celosvětového hloubkového vlivu na vytváření názorů a postojů stává novou oblastí i v poslání církve." čl. 44 Církvi nejde jen o to, aby kázáním evangelia zasahovala co nejvíce lidí, ale aby silou evangelia byla proměněna kritéria posuzování, určující hodnoty, orientace zájmu, způsoby myšlení, zdroje inspirace a životní styly lidstva. viz čl. 44

¹⁶³ Závěr dokumentu (CP 181-187) klade důležitou otázku, zda stojíme na prahu zcela nového období sociální komunikace, kterou nechává otevřenou.

3.3.10 Realismus.

Poslední bod není ani tak samostatnou oblastí, jako spíš určitou praktickou poznámkou. V dokumentech se objevuje značná dávka realismu.¹⁶⁴ Církev si uvědomuje nutnost finančních¹⁶⁵, personálních a organizačních požadavků na práci v médiích.¹⁶⁶ Přitom jsou zřejmé limity a není tedy v lidských silách udělat vše, co víme, že by bylo vhodné.¹⁶⁷ Navíc jsou i další oblasti pastorační. Proto se mluví o vypracování realistických pastoračních plánů.¹⁶⁸ Nejde jen o toto praktické zajištění. Také je důležité vidět limity médií a nežádat nemožné (např. očekávat, že se zpravodajství vždy vyvaruje

¹⁶⁴ Kromě požadování práva na přístup k médiím je třeba také hledat alternativní komunikační modely. viz AN 15

Tisk si církev do značné míry již osvojila a dokument připomíná, že je třeba vyhýbat se novým ukvapeným iniciativám, které by oslabovaly stávající aktivity církve. viz CP 137

Konkrétně se zmiňuje: organizace Světových dnů sdělovacích prostředků s příslušnou finanční sbírkou (O její výtěžek se má postarat příslušné středisko a je také nutná podpora mezinárodním aktivitám. viz CP 171,180), zřízení diecézní středisek, udržování mezinárodních kontaktů, funkce tiskových mluvčích, podpora výměny informací, spolupráce s řeholemi.

¹⁶⁵ Zdůrazňuje se také nutnost finanční podpory církevních aktivit v médiích, k čemuž má napomoci také ustanovení Dne sdělovacích prostředků (IM 17,18).

Církev může sama vlastnit sdělovací prostředky nebo na základě dohod spolupracovat s jinými. Přitom je třeba počítat s finančními náklady a komunikace má mít přední místo v pastoračním plánování biskupů. viz CP 132-134

¹⁶⁶ Zdůrazňuje se odpovědnost biskupů (IM 20) a nutnost zřízení národních ústřední pro sdělovací prostředky, mezinárodních katolických sdružení a také úřadu v rámci Svatého stolce (IM 19,21-22).

¹⁶⁷ Příkladem může být např. určité vystřízlivění v USA. "Spojené státy stojí tváří v tvář závažnému problému poklesu katolických komunikačních iniciativ, jejich pochopení a podpory. Většina diecézí zmenšuje své komunikační střediska. Produkce pořadů pro rádio, televizi a video pomalu umírá. Množství zapálených laických mediálních odborníků odchází z církevních médií. V USA je jasný nedostatek vize a cíle v této oblasti. Právě probíhající studie ukazuje, že jen málo diecézí má svůj pastorační plán komunikace. Není jediný seminář, kde by pastorační komunikační schopnosti a vědomosti byly součástí jeho programu. Katoličtí biskupové jako celek selhali v úkolu vstoupit do seriózní diskuse o církevní komunikaci jiné než neustálé debaty o CTNA a EWTN. Příčina poklesu komunikačních aktivit je často viděna ve finanční situaci diecézí. [...] Vize a směr pro komunikaci církve nepřijde od vedení církve." A. Zukowski in *North America: report 1990 - 1994*. Prague : Unda/OCIC World Congress, 1994 (kongresové materiály).

¹⁶⁸ Pátá kapitola mluví o nutnosti plánování pastorační v rámci sociální komunikace (Biskupové mají dát komunikaci velkou prioritu v rámci realisticky posouzených omezených lidských a materiálních možností. viz AN 20), které musí být otevřené stálému přizpůsobování se měnící se situaci. Doplněk obsahuje směrnice pro vypracování pastoračních plánů sociální komunikace. (AN 20-33) (Plán má dát směrnice a podněty, vytyčit realistické cíle a priority. Vypracováním má být pověřen tým složený z církevních pracovníků a mediálních odborníků. Vypracování má dvě fáze: šetření a plánování. Ve fázi šetření se nejdříve odhadnou potřeby, pak kriticky zhodnotí současný stav a zjistí možnosti také v rámci spolupráce s mimocírkevními kruhy. V bodech, které má plán obsahovat, je vlastně shrnut a systematizován přístup církve k médiím. viz AN 23-33)

nepřesných informací a omylů nebo očekávat absolutní nestrannost).¹⁶⁹ Také je nutné počítat s tím, že zdaleka ne všichni lidé či věřící jsou zralé osobnosti s potřebnými znalostmi a schopnostmi kritického úsudku. Podobě se nedá v praxi očekávat, že nebude napětí mezi uměleckou svobodou a morálními zásadami či mezi ekonomickými zájmy a zájmy společnosti. Stejně tak se nejeví jako možné zabránit tomu, aby se děti nesetkaly s nežádoucím obsahem médií. Také se dá říci, že média se rychle vyvíjejí, jsou skutečně nová a proto je třeba počítat s omyly¹⁷⁰ a chybami¹⁷¹. Tento realismus pokládám za velmi důležitý.

3.4 Aplikace vzhledem k internetu

Témata, o kterých mluví církevní dokumenty můžeme aplikovat na internet. Zdá se, že většina věcí je ve světě internetu jakoby ještě zvětšena a viditelnější.

3.4.1 Negativní obsah.

Internet svým charakterem je v současné době přímo ideálním místem pro všechno negativní (obcházení autorských práv, návody ke špatnému

¹⁶⁹ Nelze očekávat od médií dokonalost, ale je třeba požadovat opravu chybných informací (CP 41).

"Výraz "objektivní pohled" sám sobě protičeří." ELVY, P. *The Future of Christian Broadcasting in Europe*. 1. vyd. Essex : McCrimmon Publishing Company Limited, 1990. ISBN 085597-456-7, s. 3.

¹⁷⁰ "Média nevolají po nové etice; volají po aplikaci uznávaných principů do nových okolností." viz čl. 28

"Ani moudrým lidem dobré vůle není vždy hned jasné, jak aplikovat etické principy a normy v konkrétních případech; reflexe, diskuse a dialog jsou nezbytné. Následující řádky nabízíme s nadějí, že tak podpoříme tuto reflexi a dialog - mezi tvůrci komunikační politiky, pracovníky médií, moralisty, příjemci médií a všemi, kterých se to týká." viz čl. 20 Etika v komunikaci

¹⁷¹ "Etika v komunikování" (30. května 2000).. Zmiňuje také chyby na straně církve ("Pokusení na straně náboženství zahrnují zaujímání výlučně odsuzující a negativní pohled na média; selhání v pochopení, že rozumné standardy dobré mediální práce jak objektivita a nestrannost mohou znemožňovat výjimečné pojednávání pro zájmy náboženských institucí; prezentování náboženského poselství v emotivním a manipulativním stylu, jako by to byly výrobky soutěžící o zájem na přeplněném tržišti; používání médií jako nástrojů kontroly a ovládnání; praktikování zbytečného utajování a jinak ubližující pravdě; zlehčování evangelního požadavku po obrácení, pokání a změně života, nahrazované směsí religiozity, která po lidech žádá velmi málo; podpora fundamentalismu, fanatismu a náboženské exkluzivity, která podněcuje pohrdání a nepřátelství vůči druhým." viz čl. 18).

jednání, pomluvy atd.) Co nejvíce bije do očí, je internetová pornografie.¹⁷² Dalším konkrétním problémem je anonymita¹⁷³ Internetu ve svém negativu, kdy např. kdokoliv může vytvořit webové stránky a označit je za "katolické"¹⁷⁴ a šířit tak jakoby jménem církve různé pochybné názory.¹⁷⁵ Podobně problematická mohou být různá diskusní fóra, kde se mluví o náboženských tématech a přitom třeba není známo, kdo má jakou autoritu¹⁷⁶ či znalosti a tak tam mohou zaznívat názory, které pro ostatní účastníky diskuse mohou být obtížné k zařazení a zhodnocení. Z druhé strany je tu naopak nebezpečí pronikání do soukromí občana.¹⁷⁷

Je povinností nejen církve snažit se proti těmto negativním jevům bojovat.¹⁷⁸ Bohužel v oblasti internetu je mnohem těžší tyto věci nějak ovlivnit a změnit. Přesto není na místě rezignace a mlčení, protože to by bylo signálem

¹⁷² Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "Přitom je největší návštěvnost na stránkách s pornografií, přičemž zase jiné stránky šíří nenávist vůči určitým skupinám lidí a další jsou jednoduše jen novou možností pro staré známé podvodníky." "Je důležité upozornit na globální aspekt internetu. Dává uživateli k dispozici informace z celého světa. Zároveň to však také znamená, že škodlivé stránky mohou být umístěny mimo dosah zákonů USA." "I když člověk nehledá tyto věci, tak je těžko může minout. Stačí jen pár kliknutí myši zvědavého dítěte k objevení moře pornografie, násilí či nenávistných materiálů."

¹⁷³ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "Někteří lidé z internetu věří, že příkazy zákona nesmí či neměly by být aplikovány na cyberspace. Někteří cítí, že zjevná anonymita internetu je zbavuje odpovědnosti za své činy. Někteří navrhují, že síla internetu je v jeho obrovské rozmanitosti a nechtějí jakékoliv regulace, kterými by byla tato různorodost omezena."

¹⁷⁴ Projev kardinála Rogera M. Mahony na zasedání Papežské rady pro sdělovací prostředky dne 18. března 1998: "Otázka je dokonce ještě složitější, neboť v době ""informační revoluce"", tj. v ""elektronickém věku"", mají mnozí možnosti formovat veřejné mínění i ve věcech katolické víry a způsobu života, aniž by k tomu byli kompetentní. V církvi je mnoho těch, kdo mají k dispozici vysoce účinné sdělovací prostředky a budí dojem, že hovoří jménem církve. Mohou např. vsunout slovo ""katolický"" do názvu své organizace nebo ""webové stránky"", mohou vyhlašovat svou neochvějnou poslušnost Svatému Otci a magisteriu nebo vytvářet ve svých programech ""katolickou"" náladu a ovzduší."

¹⁷⁵ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000: Zmiňuje také problém prezentace katolické víry na internetu: "Cyberspace je plný z větší části zavádějících a nebo jednoduše nepřesných informací o církvi. Samotný fakt, že je něco na internetu, neznamená, že je to pravda; jen proto, že nějaké stránky mají v názvu označení "katolické" neznamená, že odpovídají nauce a praxi katolické víry."

¹⁷⁶ Projev kardinála Rogera M. Mahony na zasedání Papežské rady pro sdělovací prostředky dne 18. března 1998: abychom pečlivě sdělovali status, tedy ""závažnost"", řečeného.

¹⁷⁷ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. "Právo každého občana na soukromí má být stále kontrolováno federální a provinčními vládami."

¹⁷⁸ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 Dokument volá po aktivitě rodičů, zlepšení technologií filtrace nevhodného obsahu, sebe-kontroly internetového průmyslu a aplikování státních zákonů také na internet. V závěru dává konkrétní body jako návod pro rodiče.

nezájmu o tyto problémy.¹⁷⁹ Prakticky je možné používat software, který se snaží filtrovat nežádoucí obsah. Je možné žádat po poskytovatelích připojení k Internetu takové připojení, které bude takto filtrováno.¹⁸⁰ Je nutné, aby se rodiče snažili kontrolovat pohyb svého dítěte v internetovém světě. Bylo by vhodné vytvářet oficiální katolické webové stránky a nějakým způsobem rozlišit, které informace a jak jsou spojeny s církví. Podporovat internetovou komunitu k vytváření vlastních standardů, hodnocení apod.

3.4.2 Positivní obsah.

Zveřejnit něco pozitivního na Internetu je mnohem snazší než bojovat proti negativům. Je relativně snadné dát správné informace na webové stránky, i když udržování kvalitních stránek také vyžaduje určitý čas, člověka a tedy i peníze. Bylo by vhodné dát na Internet základní informace o církvi, její nauce a životě. Také doporučovat kvalitní zdroje informací včetně necírkevních. Pomáhat v orientaci na Internetu. Podporovat tříbení a vývoj internetu k lepšímu odrazu reálného života. Spolupracovat s ostatními.

Positivní obsah je také důležitý z toho důvodu, že pro mladé lidi se stává Internet skoro výlučným zdrojem informací. Pokud tam nebudou solidní informace o katolické víře, církvi apod., tak se obrátí na jiné stránky, kterých je na Internetu plno a které mohou mluvit o církvi v úplně jiném tónu.

¹⁷⁹ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "Žádný z navrhovaných kroků nezaručuje, že se vaše dítě nesetká s nevhodným internetovým obsahem, ale je to dobrý začátek. I v nedokonalém světě, jsou důležité, protože vyjadřují vaše zásady a hodnoty směrem k vašim dětem. Pokud se rodiče nezajímají o správné užívání internetu, tak budou děti předpokládat, že se také nemusí starat."

¹⁸⁰ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "I když ochrana je podstatnou věcí, je důležité upozornit, že filtrovací programy také omezí možnosti vyhledávání na internetu a mohou tak nechtěně zabránit návštěvě užitečných stránek."

3.4.3 Společné dobro.

Do Internetu se vkládají velké naděje.¹⁸¹ V principu umožňuje všem na světě přístup ke stejným informacím.¹⁸² Jsou zde ovšem i obavy.¹⁸³ Například z toho, že nakonec na rozvoj Internetu doplatí méně rozvinuté země, kde si lidé připojení nebudou moci dovolit, nebo kde budou převálcováni "americkým"¹⁸⁴ Internetem. Je vidět i v Evropě, že určující roli v Internetu mají Spojené státy.

Internet by mohl dopomoci větší komunikaci a dialogu mezi lidmi, ale zároveň je tak orientován na jednotlivého uživatele¹⁸⁵, že může být prostorem egoistické samoty či opuštěnosti člověka ztraceného v pozlátku technologií. Jistě by bylo vhodné vytvářet na Internetu společenství křesťanů, která by byla otevřená těm, kdo by se jinak v tomto "světě" ztratili. Na Internetu by měla platit podobná pravidla jako v běžném životě a jistě by bylo dobré podpořit aktivity k od-anonymizování Internetu. Svým aktivním zapojením mohou

¹⁸¹ "Etika v komunikování" (30. května 2000) se pozastavuje také nad otázkami, které přináší nový svět internetu. Z článků 27 a 29: "Tato síť je už přímo dostupná pro mnoho lidí v jejich domovech, školách a pracovištích - skutečně, kdekoli mohou být. Je to společné místo, kde je možné vidět události od sportu až po válku v reálném čase třeba na druhé straně planety. Lidé mohou kliknout přímo do množství dat a informací, které byly mimo dosah mnoha vědců a studentů ještě před krátkou dobou. Jednotlivec může stoupat do výšek lidského génia a ctnosti, nebo se ponořit do hlubin lidské degradace, zatímco sedí sám u klávesnice a obrazovky. Komunikační technologie stále dosahuje nových průlomů s nesmírnými možnostmi pro dobro i zlo. Se zvětšující se interaktivitou se stává nejasnějším rozdíl mezi komunikátory a příjemci. Je nutný pokračující výzkum o dopadu a zvláště etických důsledcích tohoto nového a vyvíjejícího se média." "Prostředky komunikace mohou být také použity k rozdělení a izolaci. Víc a více technologie umožňuje lidem sbírat balíky informací a služeb vytvořených specificky pro ně samotné. Je v tom obsažena řada předností, ale vznáší to také nevyhnutelnou otázku: Bude obecnost budoucnosti množstvím obecností o jednom členu? Zatímco technologie může podporovat individuální nezávislost, má to také další, méně žádoucí důsledky. Namísto světového společenství se může "síť" budoucnosti obrátit v obrovskou roztržštěnou síť izolovaných jednotlivců - lidských včel v jejich celách - v kontaktu s daty namísto se sebou navzájem."

¹⁸² Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "Každý den víc a více rodin objevuje jak užitečný internet může být." "Snad o každé věci, jakoukoliv informaci chcete, tak je pravděpodobně někde na internetu."

¹⁸³ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. Neměly by mít navrch komerční zájmy a monopol, přestože reklama a komerční aktivity budou nepochybně podstatné pro samotné fungování takové informační dálnice.

¹⁸⁴ Používám uvozovky, protože se jedná spíše o "kulturu" předkládanou komerčními vládci médií než o kulturu občanů USA.

¹⁸⁵ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. "Poprvé je možné skutečně komunikace označit za zcela interaktivní, a obousměrné či více-směrné."

"Filozofové dokonce říkají, že v důsledku je společnost komunikací"

křesťané napomáhat vytváření veřejného internetového mínění¹⁸⁶ a zvláště vzhledem k tomu, že internetový svět právě vzniká, mohou ovlivnit také jeho vývoj a to, jaký je a bude.

3.4.4 Vzdělávání.

Vzdělání po technické stránce je dnes samozřejmostí (tedy pro mladší generace) a vlády vyspělých zemí slibují připojení na Internet pro všechny školy, aby k němu měli přístup všichni žáci a studenti. Technologie je tak daleko, že vychází uživateli vstříc do té míry, že ovládání Internetu zvládne i malé dítě. Oblast vzdělávání se tedy spíše otevírá ve smyslu otázek: K čemu používat Internet? Jak hledat? Jak hodnotit kvalitu informací? apod.¹⁸⁷ Tedy svým způsobem spíše výchova k životní moudrosti a schopnosti rozlišovat, než potřeba nějakého "učení".

Problémem jsou ovšem generace lidí, kteří Internet neznají. Jim osobně to nemusí vadit, ale ve světě Internetu pak jejich pohled na život chybí a internetový svět je poněkud jednostranný. Vzdělání by tedy mělo směřovat také k potírání strachu z Internetu a napomáhat k porozumění, o co se jedná a čím ti mladší vlastně žijí.

¹⁸⁶ Dokument Papežské rady pro kulturu "K pastorálnímu přístupu ke kultuře" z 4. června 1999 mluví také konkrétně o internetu: "Tou nepřekvapivější novinkou v komunikačních technologiích je, bez jakýchkoliv pochybností, internet. Stejně jako kterákoliv nová technologie internet obsahuje rizika, která jsou tragicky jasná v případech, kdy byl použit ke zlým účelům, a to volá po stále bdělosti a spolehlivé informaci. Není to jen jednoduše otázka morálního užití internetu, ale také otázka radikálně nových důsledků, které přináší: ztráta vnitřní hodnoty jednotek informace, nediferencované uniformity zpráv, které jsou redukovány na pouhou informaci, nedostatek zodpovědné odezvy a určité zrazování od mezilidských vztahů. Ale, bez pochyby, nezměrné možnosti internetu mohou být nesmírně užitečné při šíření evangelia." "V sázce je vysoká cena. Jak bychom mohli nebýt přítomni a nepoužívat informační síť, jejichž obrazovky jsou v srdcích lidských domovů, k implantování hodnot evangelia do nich?" čl. 9

¹⁸⁷ "Rodinná příručka pro užívání médií" sekce pro komunikace při biskupské konferenci USA z roku 1999 se snaží dát stručný návod, jak se v rodině stavět k médiím: a zmiňuje přímo také Internet: "Dívejte se na celý obraz. Buďte si vědomi možnosti přijímání částečných informací či jednostranných názorů. Žádné komunikační médium nemůže poskytnout všechny detaily o žádné věci. Zvláště internet nabízí obrovské množství informací, bez udání jejich hodnoty.

3.4.5 Výchova.

Výchova je tedy jednou z nejdůležitějších věcí.¹⁸⁸ Naučit se správně žít s Internetem.¹⁸⁹ V této souvislosti se mluví o možnosti útěku do virtuálního světa.¹⁹⁰ Proto je možné za základní moment takové výchovy označit udržení homogenity světa jednotlivce a zasazení do reality života¹⁹¹ včetně tradičních hodnot jako mezilidské vztahy, kázeň, obětavost apod. a křesťanských hodnot jako je víra a láska.

Není tím myšlena jen výchova dětí a mládeže. Úkol správně žít s Internetem je velmi aktuální i pro dospělé, včetně těch, kdo pracují na Internetu. Pastorační pomoc církve v této oblasti se musí rozvíjet mimo tradičních cest (výuka náboženství, katecheze, rekolekce) také prostřednictvím Internetu.¹⁹²

3.4.6 Šíření evangelia.

Je relativně snadné dát informace o křesťanství na Internet a takových informací je tam už hodně. Internet částečně odboural známý problém, kdy

¹⁸⁸ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. "Dnes, pouze ti, kdo jsou vzděláni, kdo se naučili ovládat své bezděčné reakce pomocí reflexe, budou schopni se naučit nové formy komunikace." "Protože informační dálnice je interaktivní, tak je třeba dodat, že příjemce je také zároveň producentem. Z toho plyne, že uživatelé si musí být vědomi své odpovědnosti vzhledem k tomu co "vysílají" - jinými slovy je to věc etiky.

¹⁸⁹ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "Osamocení jednotlivci před počítačovými obrazovkami mohou postrádat nezbytnou morální a sociální podporu v odolávání tomu, do čeho jsou vtahováni." "Internetová pornografie staví nové výzvy osobní odpovědnosti a vyvíjí nový nátlak na manželství a rodinné vztahy."

¹⁹⁰ srv. KUČERA, P. Hrozí nový fenomén závislost na Internetu. In *Lidové noviny*, 20.3.2000.

¹⁹¹ Vyjádření katolických biskupů USA "Vaše rodina a Cyberspace" z 16. června 2000 "Základním východiskem pro správné užívání internetu je pochopení, že životní pravidla, kterými se řídíme ve skutečném světě, platí také ve virtuálním světě. Když říkáte dětem, aby nemluvili s cizími lidmi, totéž platí na internetu. Stejně jako běžně očekáváte od dětí, že vám řeknou kam jdou, ptejte se jich s kým se setkávají, když "jdou na internet". Posloucháte své děti, když mluví o svých přátelích, stejně jim naslouchejte, když mluví o tom, co našly na internetu." "Když jde o počítače, tak nebuďte rozpačití, že vaše děti jsou vpředu a vy jen doháníte - radujte se z jejich schopností stejně, jako by jste se radovali z jejich úspěchů ve sportu, hudbě či čemkoli jiném. Ve skutečnosti to může být velmi obohacující a zábavné - je tam spousta úžasných informací o víře, náboženství a mnoha dalších věcech. Věnovat se tomu společně může být lepší než být pohovkovou bábou před obrazovkou Novy."

křesťané nejsou schopni z finančních důvodů v mediálním světě konkurovat komerčním aktivitám. Problémem ovšem zůstává, jestli a kdo se na takové křesťanské stránky bude dívat. Proto je třeba také aktivně vstupovat do světa ostatního webu a nevytvářet jen katolické či křesťanské ghetto.¹⁹³ S tím souvisí i druhý moment, jak Internet všeobecně bude interpretovat křesťanství.¹⁹⁴

Momentálně je internetová komunita zaměřena spíše na pragmatický přístup k životu, což v praxi znamená, že jim náboženství mnoho neříká a nezapadá do jejich obrazu moderní doby, ale zároveň vůči němu většinou nemají apriorní strach či odmítání. Toto je relativně příhodná situace pro vhodnou preevangelizační aktivitu.

Zajímavá je také otázka možnosti evangelizace přes Internet. Internet je jistě možnosti evangelizace mnohem bližší než rádio či televize, protože umožňuje mnohem osobnější vztah (přes email, chat). Přesto je určitě nedostatkem to, že chybí určitá "reálnost" vztahu.

3.4.7 Obraz světa.

Dá se očekávat, že vliv Internetu v rozvinutých zemích velmi poroste a stane se světem mladých generací. Proto sledování života a pohyb na Internetu může být neocenitelným zdrojem poznání o "životě světa". Díky anonymitě Internetu je ale ještě mnohem důležitější rozlišovat mezi tím, co se na Internetu "říká" a tím, jaká realita se může za "vyřčeným" skrývat. Jazyk, mentalita, kultura a psychologie Internetu je ještě mnohem odlišnější¹⁹⁵ než je jazyk "starších" mass-médií. Zároveň tato novost internetové kultury může být

¹⁹² Dokument Papežské rady pro kulturu "K pastorálnímu přístupu ke kultuře"¹⁹² z 4. června 1999 v článku 33 vyslovuje obavu, aby záplava nemorálností v médiích včetně internetu, nepřevládla nad vlivem vychovatelů

¹⁹³ Je to určitá obdoba potřeby kázat evangelium nejen od ambónu, ale také mimo prostory kostela.

¹⁹⁴ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. "Média musí prezentovat celý "obraz" lidské osoby" "Vycházejíc z vnitřní lidské potřeby transcendence je náboženský rozměr, stejně jako psychologický, etický a intelektuální nedílnou součástí lidské osoby. Zákonodárci mají zajistit, že náboženský rozměr v životech spoluobčanů má své odpovídající místo na informační dálnici."

¹⁹⁵ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. Předpovídají, že budoucí technologie budou znamenat revoluci v našem životě.

velkým podnětem pro křesťanství. Jistě i zde je možnost vzájemného obohacení.

3.4.8 Vnitro-církevní dialog.

Internetová technologie v oblasti komunikace umožňuje prakticky cokoliv.¹⁹⁶ Zjednodušeně řečeno: Limity jsou dány pouze lidmi. Tím může být Internet úžasným nástrojem komunikace mezi křesťany na celém světě bez ohledu na vzdálenosti či hranice.¹⁹⁷ Přitom ovšem vyvstávají zřetelně všechna lidská omezení a nedostatky ve vnitro-církevním dialogu. Ani nejlepší technologie nemohou člověka přinutit vést dialog. Zároveň je nutné mít na paměti ty, kteří z nejrůznějších příčin (finance, věk, vzdělání) nemohou využívat moderní technologie k účasti na takovém dialogu nebo ty, jejichž hlas by mohl být nepřiměřeně přehlušen hlasy ostatních.

3.4.9 Evangelizace "světa médií".

Internet se někdy nazývá "virtuální realitou".¹⁹⁸ Je to zajímavý pojem, který by zasloužil hlubší rozbor. Mnohem více než předchozí média je skutečně světem.¹⁹⁹ A to do určité míry světem sám pro sebe. Zároveň je světem, kde čím dál větší část lidí prožívá část svého života a možná, že někteří prožívají život právě na Internetu, prožívají tam to, co nemohou mít

¹⁹⁶ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. "Možnosti informační dálnice jsou skoro neomezené"

¹⁹⁷ "Vyjádření k informační dálnici" kanadských biskupů z března 1995. Přínosem je interaktivita a obousměrná či mnoho-směrová komunikace ("Poprvé je možné skutečně komunikace označit za zcela interaktivní, a obousměrné či více-směrné." "Filozofové dokonce říkají, že v důsledku je společnost komunikací")

¹⁹⁸ Výzva Výboru evropských biskupů pro sdělovací prostředky (CEEM) biskupským konferencím Evropy "O významu mediální práce v církvi": "(Média) vytvářejí dokonce i nové virtuální reality" čl. 1

¹⁹⁹ V roce 1990 se mluví přímo o "kultuře počítačů" a konstatuje se, že dnes už nikdo nemluví a nepřemýšlí o sdělovacích prostředcích pouze jako o nástrojích a technologiích. Spíše jsou dnes vnímány jako část rodící se kultury, jejíž důsledky jsou zatím nedokonale porozuměny a jejíž možnosti zůstávají v této chvíli pouze částečně odhalené.

v reálném životě. Někdo tam může hledat přátelství, někdo povolit svým stinným stránkám.

Je důležité, aby do tohoto "světa" vstoupili také křesťané. Jistě vstup do kulturního světa Internetu a konfrontace s odlišným viděním skutečnosti není bez rizik a obtíží. Proto je tak důležitá osobní autentická víra každého křesťana. Zároveň stále platí příslib Boží pomoci.

3.4.10 Realismus.

Ve vztahu k Internetu je velmi důležité pochopení hranic technologií a vystřízlivění z možností, které Internet nabízí. Lidské problémy zůstávají v podstatě stále stejné a člověk sám před sebou nemůže utéci ani do virtuálního světa. Omezení daná lidskou povahou zůstávají stále platná.²⁰⁰ Stejně tak je důležité vystřízlivění z představy, že je možné Internet ignorovat a říkat si, že se nic neděje.

Po finanční stránce nejsou mediální aktivity na Internetu tak náročné jako televize, rádio či tisk, ale na druhou stranu připojení na Internet předpokládá počítač, počítačovou gramotnost atd. Reálně je třeba také počítat s již zmiňovanými generacemi dospělých²⁰¹, kteří nemají vztah ani k počítačům ani k Internetu.

Internet je nové médium, které se stále ještě bouřlivě vyvíjí. Proto je nutné počítat s těžkostmi hledání a také s omyly a chybami. Důležitá je neustálá pastorační reflexe sloužící ke korigování aktivit a pružnému reagování na změněnou situaci. Internet také mnohem více než jiné média nabízí prostor pro pluralitu aktivit, které mohou existovat vedle sebe, ale zároveň, chce-li církev být účinně přítomná na Internetu, tak je nezbytný vysoký stupeň spolupráce a jednoty.

²⁰⁰ Např. rychlost elektronické pošty je úžasná, do USA za pár minut či vteřin. Ale budeme mít o čem si psát? Nebo odložím odpověď na později?

4 Závěr

4.1 Postoj církve k Internetu

Stejně jako k ostatním médiím i k Internetu má církev primárně pozitivní postoj. Vidí Internet jako prostředek, který může výrazným způsobem napomoci pokroku lidské společnosti, ale který přináší také řadu nebezpečí. Církev si uvědomuje své poslání a závazek hlásat evangelium také prostřednictvím Internetu. Zároveň začíná vnímat Internet nejen jako prostředek šíření evangelia, ale také jako "svět se svojí kulturou, vyjadřováním...", který sám má být evangelizován.

4.2 Internet jako symbol a nástroj proměny současné společnosti

Stojíme na začátku nového tisíciletí a Internet se zdá být tím, co nejlépe symbolizuje novou éru v dějinách lidstva. Internet se stal módním tématem a až zaklínadlem pokroku. Přitom se postupně stává samozřejmou součástí života, o které se méně mluví, ale tím více prakticky život ovlivňuje. Začínáme vidět, jak Internet proměňuje naše vnímání skutečností jako jsou: svět, prostor, čas, informace, autorita atd.

Je asi příliš brzo hodnotit, jestli skutečně lidstvo vstupuje do nové éry a jak mnoho Internet ovlivní lidský život a změní svět. Když pozorujeme "svět Internetu", tak vidíme zárodky zcela nových přístupů ke skutečnosti a zárodky zániku starých; přitom není zjevné, jestli toto jsou ty podstatné momenty nebo nás ty důležitější změny vyvolané internetovou technologií teprve čekají.

²⁰¹ Církev vkládá naději do mladých lidí: Mladí lidé se snadno přizpůsobují počítačové kultuře a jejímu "jazyku". To je příčina k uspokojení. Důvěřujme mladým (CP 70). Mají výhodu, že vyrůstají s těmito novými prostředky a bude to jejich úkol osvojit si tyto prostředky.

4.3 Pokus o pastorálně-teologickou odpověď

Z pohledu teologie je důležité, že ve své podstatě lidé, Bůh a jejich vzájemný vztah zůstávají stále stejné. Evangelium samozřejmě platí dál a lidské problémy i jejich řešení jsou ve své podstatě také stále stejné. Přitom si ale teologie uvědomuje, že se mění (v historii vlastně neustále) vnímání, prožívání a vyjadřování těchto neměnných skutečností. Teologie se tedy snaží vyjadřovat jazykem současnosti a reagovat na to, jak skutečnost vnímá současný člověk.

V tomto smyslu musí nezbytně věnovat pozornost Internetu, který přináší nové vzorce vnímání i vyjadřování, které, jak se předpokládá, postupně ovlivní většinu lidí. K opravdovému porozumění internetového vnímání a vyjadřování je důležité do Internetu vstoupit, zažívat ho na vlastní kůži (tím není myšleno jen používání technologie, ale hlavně kontakt s ostatními lidmi prostřednictvím Internetu a tím poznání jejich vnímání a vyjadřování), a pak v tomto rámci vyjadřovat podstatu evangelia.

Úkolem pastorální teologie je pak dát tomuto teoretickému rámci konkrétní náplň. Prvním krokem je pomoc lidem chápat, v čem je podstata jejich života a v čem je odpověď na jejich otázky. Pomoci jim zůstat svobodní ve světě médií a nenechat si vnutit nereálné vidění světa a života. Tady je místo především pro tradiční pastorační metody: katecheze, pastore rodin, duchovní vedení atd.

Druhým krokem je vstup do Internetu. To se děje pomocí aktivit zaměřených na obsah např. boj proti negativnímu, podpora pozitivního, hlásání evangelia. A také aktivit zaměřených na kontakt s druhými lidmi na Internetu např. spolupráce na podpoře pozitivních přínosů Internetu, dialog s druhými.

Realizováním druhého kroku je pak možné postupně objevit způsoby internetové komunikace hodnot evangelia a tak začít "evangelizaci" a "inkulturaci" Internetu.

Prameny

Základní církevní dokumenty:

INTER MIRIFICA (IM) Dekret o sdělovacích prostředcích. *II. Vatikánský koncil* (4.12.1963). In *Dokumenty o sdělovacích prostředcích*. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1996 (pro vnitřní potřebu).

COMMUNIO ET PROGRESSIO (CP) Pastorální instrukce o sdělovacích prostředcích. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (23.5.1971). In *Dokumenty o sdělovacích prostředcích*. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1996 (pro vnitřní potřebu).

AETATIS NOVAE (AN) Pastorální instrukce o sdělovacích prostředcích. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (22.2.1992). In *Dokumenty o sdělovacích prostředcích*. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1996 (pro vnitřní potřebu).

A NEW ERA. Publication No. 504-6 Office for Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference Washington, D.C. cca 1992 (americké vydání těchto tří dokumentů včetně poznámek a úvodů).

Papežské dokumenty o médiích:

MIRARI VOS O liberalismu a náboženské indiferentismu (o tisku). *Řehoř XVI.* (15.8.1832) www.ihsv.com

ETSI NOS O situaci v Itálii (o katolickém tisku). *Leo XIII.* (15.2.1882) www.vatican.va

VIGILANTI CURA O filmu. *Pius XI.* (29.6.1936) www.vatican.va

ESTABLISHMENT OF THE PONTIFICAL COMMISSION FOR EDUCATIONAL AND RELIGIOUS FILMS AND APPROVAL OF THE STATUTES Ustanovení Papežské komise pro vzdělávací a náboženské filmy a potvrzení stanov. *Pius XII.* (17.9.1948) www.vatican.va

ESTABLISHMENT "AD EXPERIMENTUM" OF THE PONTIFICAL COMMISSION FOR THE STUDY AND ECCLESIAL EVALUATION OF FILMS ON RELIGIOUS OR MORAL SUBJECTS Ustanovení "na zkoušku"

- Papežské komise pro studium a církevní hodnocení filmů na náboženské a morální témata. *Pius XII.* (30.1.1948) www.vatican.va
- CHANGE TO PONTIFICAL COMMISSION FOR THE CINEMA AND APPROVAL OF THE STATUTES Změna na Papežskou komisi pro film a potvrzení stanova. *Pius XII.* (1.1.1952) www.vatican.va
- APPROVAL OF THE NEW STATUTES AND CHANGE TO PONTIFICAL COMMISSION FOR THE CINEMA, RADIO AND TELEVISION Potvrzení nových stanov a změna na Papežskou komisi pro film, rádio a televizi. *Pius XII.* (16.12.1954) www.vatican.va
- THE IDEAL FILM Projev o ideálním filmu. *Pius XII.* (21.6.1955 a 28.10.1955) www.vatican.va
- APOSTOLIC LETTER PROCLAIMING SAINT CLARE AS HEAVENLY PATRON OF TELEVISION Apoštolský dopis prohlašující sv. Kláru za nebeského patrona televize. *Pius XII.* (21.8.1958) www.vatican.va
- BONI PASTORIS O filmu, rádiu a televizi. *JAN XXIII.* (22.2.1959) www.vatican.va
- MIRANDA PRORSUS O filmu, rádiu a televizi. *Pius XII.* (8.9.1958) www.vatican.va
- IN FRUCTIBUS MULTIS Motu proprio ustavující Papežskou komisi k naplnění Dekretu o sdělovacích prostředcích. *Pavel VI.* (7.3.1964) Washington : National Catholic Welfare Conference, 1964
- POSELSTVÍ PAPEŽŮ K SVĚTOVÝM DNŮM SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 1967 - 2000 www.vatican.va (zvláště následující)
- POSELSTVÍ PAPEŽE JANA PAVLA II. K XXXIII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 1990. www.vatican.va
- POSELSTVÍ PAPEŽE JANA PAVLA II. K XXVII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 23. KVĚTNA 1993. www.vatican.va
- POSELSTVÍ PAPEŽE JANA PAVLA II. K XXVIII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 15. KVĚTNA 1994. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1994 (pro vnitřní potřebu).
- POSELSTVÍ PAPEŽE JANA PAVLA II. K XXXI. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 11. KVĚTNA 1997. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1997 (pro vnitřní potřebu).

POSELSTVÍ PAPEŽE JANA PAVLA II. K XXXII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 24. KVĚTNA 1998. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1998 (pro vnitřní potřebu).

POSELSTVÍ PAPEŽE JANA PAVLA II. K XXXIII. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ 16. KVĚTNA 1999. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1999 (pro vnitřní potřebu).

Projevy papežů při příležitosti plenárních zasedání Papežské komise pro sdělovací prostředky. CD-ROM (do roku 1998) + www.zenit.org (4.3.1999)

Vatikánské dokumenty o médiích:

STATUTE OF THE VATICAN FILM LIBRARY Stanovy papežské filmové knihovny. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (16.11.1959)
www.vatican.va

REGULATIONS FOR THE AUDIO-VISUAL REPRESENTATION OF CEREMONIES AND LOCATIONS DIRECTLY DEPENDENT ON THE HOLY SEE Směrnice pro audio-vizuální prezentaci obřadů a míst přímo závislých na Vatikánu. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (13.8.1965)
www.vatican.va

OTEVŘENÍ TISKOVÉHO STŘEDISKA SVATÉHO STOLCE. Papežská rada pro sdělovací prostředky (1966) CD-ROM

DISCORSO DI PAOLO VI NEL QUARANTESIMO DI ATTIVITA' DELLA STAZIONE RADIO VATICANA Promluva ke 40 letům činnosti rádia Vatikán. *Pavel VI.* (27.2.1971)

AN APPEAL TO ALL CONTEMPLATIVE RELIGIOUS Prosba ke všem kontemplativním řeholím. *Papežská komise pro sdělovací prostředky* (3.6.1973)
www.vatican.va

GUIDE TO THE TRAINING OF FUTURE PRIESTS CONCERNING THE INSTRUMENTS OF SOCIAL COMMUNICATIONS Uvedení do výchovy budoucích kněží s ohledem na prostředky sociální komunikace. *Kongregace pro katolickou výchovu* (March 19, 1986) www.vatican.cz

PORNOGRAPHY AND VIOLENCE IN THE COMMUNICATIONS MEDIA

A PASTORAL RESPONSE Pornografie a násilí ve sdělovacích prostředcích: Pastorální odpověď. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (7.5.1989) Office for Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference Washington, D.C. cca 1989 ISBN 1-55586-290-X.

CRITERIA FOR ECUMENICAL AND INTER-RELIGIOUS COOPERATION IN

COMMUNICATIONS Směrnice pro ekumenickou a náboženskou spolupráci ve sdělovacích prostředcích. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (4.10.1989) Office for Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference Washington, D.C. cca 1989 ISBN 1-55586-318-3.

INSTRUCTION ON SOME ASPECTS OF THE USE OF THE INSTRUMENTS OF

SOCIAL COMMUNICATION IN PROMOTING THE DOCTRINE OF THE FAITH O užívání médií při hlásání víry. *Kongregace pro nauku víry* (30.3.1992) Office for Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference Washington, D.C. cca 1992 ISBN 1-55586-530-5

VATICAN BEST FILMS LIST Vatikánský seznam nejlepších filmů. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (1995). www.nccbuscc.org

100 YEARS OF THE CINEMA Sto let filmu. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (1995-1996). CD-ROM

ETHICS IN ADVERTISING Etika v reklamě. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (22.2.1997) www.vatican.va

ADDRESS OF JOHN PAUL II TO THE INTERNATIONAL CINEMA CONFERENCE Proslov k mezinárodní filmové konferenci. *Jan Pavel II.* (2.12.1999) www.vatican.va

ETIKA VE SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDCÍCH. *Papežská rada pro sdělovací prostředky* (4.6.2000) Praha : Sekretariát České biskupské konference, 2000 (pro vnitřní potřebu).

ADDRESS OF JOHN PAUL II TO THE JOURNALISTS ON THEIR JUBILEE Proslov k novinářům při jejich jubileu. *Jan Pavel II.* (4.6.2000) www.vatican.va

Další papežské dokumenty:

AD PETRI CATHEDRAM O pravdě, jednotě a míru, v duchu lásky. *Jan XXIII.*
(29.6.1959) www.vatican.va

MATER ET MAGISTRA O nejnovějším vývoji života společnosti a o jeho utváření
ve světle křesťanského učení. *Jan XXIII.* (15.5.1961). In *Sociální encykliky
(1891-1991)* 1. vyd. Praha : ZVON, 1996. ISBN 80-7113-154-7.

PACEM IN TERRIS O míru mezi všemi národy v pravdě, spravedlnosti, lásce a
svobodě. *Jan XXIII.* (11.4.1963). In *Sociální encykliky (1891-1991)* 1. vyd.
Praha : ZVON, 1996. ISBN 80-7113-154-7.

OCTOGESIMA ADVENIENS K 80. výročí Rerum novarum. *Pavel VI.* (14.5.1971).
In *Sociální encykliky (1891-1991)* 1. vyd. Praha : ZVON, 1996. ISBN 80-7113-
154-7.

EVANGELII NUNTIANDI Hlásání Evangelia. *Pavel VI.* (8.12.1975) 1. vyd. Praha :
ZVON, 1990. ISBN 80-7113-026-5.

REDEMPTOR HOMINIS Vykupitel světa. *Jan Pavel II.* (4.3.1979) 1. vyd. Praha :
ZVON, 1996. ISBN 80-7113-178-4.

CATECHESI TRADENDAE O katechezi v dnešní době. *Jan Pavel II.* (16.10.1979)
www.vatican.va

FAMILIARIS CONSORTIO O úkolech křesťanské rodiny v současném světě. *Jan
Pavel II.* (22.11.1981) 1. vyd. Praha : ZVON, 1992. ISBN 80-7113-067-2.

PASTOR BONUS O římské kúrii. *Jan Pavel II.* (28.6.1988) www.vatican.va

CHRISTIFIDELES LAICI O povolání a poslání laiků v církvi a ve světě. *Jan Pavel
II.* (30.12.1988) 1. vyd. Praha : ZVON, 1990. ISBN 80-7113-024-9.

REDEMPTORIS MISSIO O stálé platnosti misijního poslání. *Jan Pavel II.*
(7.12.1990) 1. vyd. Praha : ZVON, 1994. ISBN 80-7113-101-6.

ECCLESIA IN AFRICA Posynodální exhortace. *Jan Pavel II.* (14.9.1995)
www.vatican.va

VITA CONSECRATA O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě.
Jan Pavel II. (25.3.1996) 1. vyd. Praha : ZVON, 1996. ISBN 80-7113-187-3.

Další vatikánské dokumenty:

VŠEOBECNÉ KATECHETICKÉ DIREKTORIUM. *Kongregace pro klérus* (11.4.1971) Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1994 (pro vnitřní potřebu).

CODEX IURIS CANONICI Kodex kanonického práva (25.1.1983) 1. vyd. Praha : ZVON, 1994. ISBN 80-7113-082-6.

KATECHISMUS KATOLICKÉ CÍRKVE (11.10.1992) 1. vyd. Praha : ZVON, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

DIREKTÁŘ PRO SLUŽBU A ŽIVOT KNĚŽÍ. *Kongregace pro klérus* (31.1.1994) Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1995 (pro vnitřní potřebu).

VŠEOBECNÉ DIREKTORIUM PRO KATECHIZACI. *Kongregace pro klérus* (15.8.1997) Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1998 (pro vnitřní potřebu).

TOWARDS A PASTORAL APPROACH TO CULTURE K pastorálnímu přístupu ke kultuře. *Papežská rada pro kulturu* (23.5.1999) www.zenit.org

Další církevní dokumenty:

IN THE SIGHT OF ALL - COMMUNICATIONS: A VISION ALL CAN SHARE
Před očima všech - Komunikace: Vize pro všechny. (září 1985) *Sekce pro média při biskupské konferenci USA*. Washington : Office of Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference, 1986.
ISBN 1-55586-118-0.

FILM MAKERS, FILM VIEWERS: THEIR CHALLENGES AND OPPORTUNITIES A PASTORAL LETTER BY CARDINAL ROGER M. MAHONY
Filmoví tvůrci, filmoví diváci: jejich úkoly a možnosti. *Roger M. kardinál Mahoney, arcibiskup v Los Angeles, USA* (30.9.1992) Materiál 30. plenárního zasedání OCIC v Praze 21.-22.9.1994

O VÝZNAMU MEDIÁLNÍ PRÁCE V CÍRKVI, Výzva Výboru evropských biskupů pro sdělovací prostředky (CEEM) biskupským konferencím Evropy. *Výbor evropských biskupů pro sdělovací prostředky* (cca 1994). In *Dokumenty o sdělovacích prostředcích*. Praha : Sekretariát České biskupské konference, 1996 (pro vnitřní potřebu)

STATEMENT ON THE INFORMATION HIGHWAY Vyjádření k informační dálnici. *Kanadská biskupská konference* (březen 1995) www.ewtn.com

INFORMATION SUPERHIGHWAY MUST NOT BYPASS HUMANITY Informační dálnice nesmí minout lidství. *Charles Chaput, OFM Cap, arcibiskup v Denveru, USA* (cca 1998) www.archden.org

RESOLUTION ON COMPUTER NETWORKING Prohlášení o počítačových sítích. *Sekce pro média biskupské konference USA* (10.9.1997) www.nccbuscc.org

KDO MLUVÍ ZA CÍRKEV? Projev ze zasedání Papežské rady pro sdělovací prostředky. *Roger M. kardinál Mahoney, arcibiskup v Los Angeles, USA* (18.3.1998) In *Perspektivy*. květen 1998, č. 5, s. 1.

FAMILY GUIDE FOR USING MEDIA Rodinná příručka pro užívání médií. *Sekce pro média biskupské konference USA* (1999) www.nccbuscc.org

THESE THINGS SHAPE THE SOUL Tyto věci formují ducha, svědectví před Komisí pro obchod, vědu a dopravu Senátu USA o násilí v médiích a ve společnosti. *Charles Chaput, OFM Cap, arcibiskup v Denveru, USA* (4.5.1999) www.archden.org

GOD'S WORD SPOKEN AND HEARD Boží slovo vyslovované a slyšené, promluva na výročním setkání Národní kněžské konference v Birminghamu. *Arcibiskup John P. Foley, prezident Papežské rady pro sdělovací prostředky* (7.9.1999) www.tasc.ac.uk

CIVILITY IN MEDIA Slušnost v médiích. *Biskupská konference USA* (16.6.2000) www.nccbuscc.org

YOUR FAMILY AND CYBERSPACE Vaše rodina a cyberspace. *Biskupská konference USA* (16.6.2000) www.nccbuscc.org

RENEWING THE MIND OF THE MEDIA: A STATEMENT ON OVERCOMING THE EXPLOITATION OF SEX AND VIOLENCE IN COMMUNICATIONS. Obnovení ducha médií: Vyjádření o překonání zneužívání sexuality a násilí v médiích. *Biskupská konference USA*

JESUS CHRIST IN AN AGE OF UNCERTAINTY Ježíš Kristus v době nejistot. *Charles Chaput, OFM Cap, arcibiskup v Denveru, USA* (28.3.1998) www.newtech.org

ANNOUNCING THE GOOD NEWS TO A NEW MILLENNIUM:
THE NEW MEDIA AND THE TASK OF EVANGELIZATION Hlásání
evangelia novému miléniu: Nová média a úkol evagelizace. *Arcibiskup John
P. Foley, prezident Papežské rady pro sdělovací prostředky (25.3.1998)*
www.newtech.org

EVANGELIZING THE GLOBAL CULTURE: THE NEED FOR A NEW
COOPERATION BETWEEN NORTH AMERICAN AND LATIN
AMERICAN BELIEVERS Evangelizace globální kultury: Potřeba nové
spolupráce mezi severoamerickými a jihoamerickými věřícími. *Jan P. kardinál
Schotte, CICM, generální sekretář biskupského synodu (26.3.1998)*
www.newtech.org

THE CHURCH AND THE NEW JUSTICE ISSUES: THE INFORMATION
REVOLUTION AND THE NEW HAVES AND HAVE NOTS Církev a otázky
nové spravedlnosti: Informační revoluce a nová pro a proti. *Roger M. kardinál
Mahoney, arcibiskup v Los Angeles, USA (28.3.1998)* www.newtech.org

MODERN ABSTRACTION IS THE PREREQUISITE ON WHICH TODAY'S
CIVILIZATION IS BASED Moderní abstrakce je předpokladem, na kterém je
postavena současná civilizace. *Jean-Marie kardinál Lustiger, arcibiskup
v Paříži, Francie (27.3.1998)* www.newtech.org

Platform for Action: The Electronic Media, Popular Culture & Family Values.
A report of the proceedings of an Institute presented at The Catholic University
of America, Washnigton, D.C. March 15-17, 1984. Washington : United States
Catholic Conference Department of Communication, 1985.

FOLEY, J. *Catholic Europe*. In ELVY, P. (editor) *Opportunities and Limitations in
Religious Broadcasting*. 1. vyd. Edinburgh : The Centre for Theology and
Public Issues, New College, University of Edinburgh, 1991. ISBN 1-87012-
615-7.

Literatura

Knihy české:

- HORÁK, J. *Obdivuhodné vynálezy*. Řím : Křesťanská akademie, 1982.
- VRABEC, V., ČEPEK, A. *Internet :-)* CZ. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1995.
ISBN 80-7169-229-8.
- BAHOUNEK, T. *Církev a sdělovací prostředky*. 1. vyd. Olomouc : MCM, cca 1995.
ISBN neuvedeno.
- KŘIŠŤAN, A. *Mediální pedagogika a mediální politika jako důležitá část úkolu církve. Vývoj na základě dokumentů magisteria*. Benediktbeuern : 1995
(licenciátní práce - rukopis).
- ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku. Jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-084-7.
- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999.
ISBN 80-7178-200-9.
- HUITEMA, CH. *A Bůh stvořil Internet*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1996. ISBN 80-204-0576-3.
- ROSENBAUM, O. *Anglicko-český slovník Internetu = Chat slang*. 1. vyd. Praha : IŽ, 1997. ISBN 80-240-0060-1.
- BARRETT, D. *Bandité na informační dálnici: jak si poradit na internetu*. 1. vyd. Praha : Computer Press, 1999. ISBN 80-7226-167-3.
- ŘÍHA, P. *Internet : anglicko-český výkladový slovník*. Ostrava : Montanex, 1996.
ISBN 80-85780-75-5.
- BRÁZA, J. *Internet.cz - jak hledat a najít*. 2. akt. vyd. Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-701-X.
- GACH, G. *Internet do kapsy*. Praha : Pragma, 1999. ISBN 80-7205-657-3.
- KOSEK, J., TŘÍSKOVÁ, L. *Internet: první kroky českého uživatele*. 2. akt. vyd. Praha : Grada, 1998. ISBN 80-7169-730-3.
- MACKOVÁ, P., MÁLEK, T. *Jak se seznámit a získat přátele na Internetu*. 1. vyd. Praha : Otakar II., 2000. ISBN 80-86355-10-1.
- CAIRNCROSS, F. *Konec vzdálenosti: jak komunikační revoluce změní naše životy*. 1. vyd. Brno : Computer Press, 1999. ISBN 80-7226-155-X.

AMBROS, P. *Pastorální teologie V. Církev, kultura, společnost, misie*. cca 1998, rukopis.

KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha : Karolinum, 1994.

DEFLEUR, M. L. *Teorie masové komunikace*. Praha : Karolinum, 1996.

Knihy zahraniční:

EILERS, F. *Communicating Between Cultures. An Introduction to Intercultural Communication*. New Enlarged Edition, Indian Edition. Indore : Satprakashan Sanchar Kendra, 1993. ISBN 81-85428-27-1.

McLUHAN, M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. 2nd ed. New York : The New American Library, Signet Books, 1966 (české vydání: Jak rozumět médiím : Extenze člověka. Praha : Odeon, 1991).

ARNOLD, J. *"Seen any good dirty movies lately?"*. Cincinnati : St. Anthony Messenger Press, 1972. SBN 0-912228-05-9.

HERX, H. (editor) *A Movie and Video Guide for Families. Ratings and Reviews*. Washington : Office for Publishing and Promoting Services United States Catholic Conference, 1991. ISBN 1-55586-439-2.

ELVY, P. (editor) *Opportunities and Limitations in Religious Broadcasting*. 1. vyd. Edinburgh : The Centre for Theology and Public Issues, New College, University of Edinburgh, 1991. ISBN 1-87012-615-7.

ELVY, P. *The Future of Christian Broadcasting in Europe*. 1. vyd. Essex : McCrimmon Publishing Company Limited, 1990. ISBN 085597-456-7.

BEAUDOIN, T. *Virtual Faith: The Irreverent Spiritual Quest of Generation X*. San Francisco : Jossey-Bass Publishers, 1998. ISBN 0-7879-3882-3.

WERTHEIM, M. *The Pearly Gates of Cyberspace: A History of Space from Dante to the Internet*. London : Virago, 1999. ISBN 039304694X.

MITCHELL, J. *Visually Speaking: Radio and the Renaissance of Preaching*. Edinburgh : T & T Clark, 1999. ISBN 0-567-08701-8.

POTTER, J. *Media Literacy*. London : Sage, 1998. ISBN 0-7619-0926-5.

SUMAN, M. (editor) *Religion and Prime Time Television*. London : Praeger, 1997. ISBN 0-275-96034-X.

- HOOVER, S. *Faith and Journalism in American Public Discourse*. London : Sage, 1998. ISBN 0-7619-1678-4.
- SHAW, C. *Deciding What We Watch: Taste, Decency, and Media Ethics in the UK and the USA*. Oxford : Oxford University Press, 1999. ISBN 0-19-815936-6.
- ARTHUR, Ch. *The Globalization of Communications: Some Religious Implications*. Geneva : WCC Publications, 1998. ISBN 2-8254-1288-0.
- CIMINO, R., LATTIN, D. *Shopping for Faith: American Religion in the New Millennium*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1998. ISBN 0-7879-4170-0.
- WILKINSON, D. *The Power of the Force: The Spirituality of the Star War films*. Oxford : Lion, 2000. ISBN 0-7459-4402-7.
- DOSS, E. *Elvis Culture: Fans, Faith & Image*. Lawrence, Kansas : University Press of Kansas, 1999. ISBN 0-7006-0948-2.
- MERRILL, J. *Existential Journalism*. 2nd ed. Ames, Iowa : Iowa State University Press, 1996. ISBN 0-8138-2067-7.
- STAHL, W. *God and the Chip: Religion and the Culture of Technology*. Waterloo, Ontario : Wilfrid Laurier University Press, 1999. ISBN 0-88920-321-0.
- KIESER, E. *Hollywood Priest: A Spiritual Struggle*. New York : Doubleday, 1991. ISBN 0-385-41919-8.
- VELJANOVSKI, C. *The Media in Britain Today*. London : News International plc, 1990. ISBN 0-9515634-0-8.
- FUNIOK, R., SCHMÄLZLE, U. F., WERTH, CH. H. *Medienethik - die Frage der Verantwortung*. Bonn : Bundeszentrale für politische Bildung, 1999. ISBN 3-89331-376-1.
- EILERS, F. (edit.) *Church & Social Communication - Basic Documents*. Manila : Logos Publications, 1993. ISBN 971-510-072-4.
- DAVIS, F. *Living in the Image Culture*. Los Angeles : Center for Media and Values, 1992. ISBN 1-879419-06-8.
- O'BRIEN, K. *Forming Values in the Media Age*. Los Angeles : Center for Media and Value, 1992. ISBN 1-879419-07-6.
- The Media Mirror: A Study Guide on Christian Values and Television, Teacher's Guide*. Washington : Department of Communication and Department of Education of United States Catholic Conference, 1982.

- CCC Media Resources. A Guide To The Catholic Communication Campaign.*
Washington : Office of Publishing and Promotion Services of United States
Catholic Conference, 1987. ISBN 1-55586-160-1.
- North America: report 1990 - 1994.* Prague : Unda/OCIC World Congress, 1994
(kongresové materiály).
- Intor: report 1990 - 1994.* Prague : Unda/OCIC World Congress, 1994 (kongresové
materiály).
- MERTIN, A. *Internet im Religionsunterricht.* Goettingen : Vandenhoeck & Ruprecht,
2000. ISBN 3-525-61380-6.
- FORE, WILLIAM F. *Mythmakers. Gospel, Culture and the Media.* New York :
Friendship Press, 1990. ISBN 0-377-00207-0.
- DULLES, A. *The Church is Communication.* Rome : Multimedia International, 1972
- DULLES, A. *The Church is Communications. Vatican II and Beyond. In The
Reshaping of Catholicism. Current Challenges in the Theology of the Church.*
San Francisco, 1988
- FISKE, J. *Introduction to Communication Studies*, 2nd Edition, London, 1990
- FUNIOK, R. *Der Mensch im Cyberspace - Aufbau von Gewaltpotentialen durch
dreidimensionale Computerspiele.* Vortrag auf der Fachtagung "Wege aus
Gewalt und Gewaltbereitschaft" der Akademie für Politische Bildung Tutzing
vom 13. - 15. Januar 1995 (Manuskript)
- WEBB, P. *Theological and Ethical Reflections, The Future of Broadcasting.*
Edinburgh : Centre for Theology and Public Issues, 1991.
- LIMOURIS, G. *Icons, Windows on Eternity.* World Council of Churches, 1990.
- BABIN, P. *The New Era in Religious Communication.* Minneapolis : Fortress Press,
1991.
- POSTMAN, N. *Amusing Ourselves to Death.* ISBN 0-413-40440-4.
- BLUCK, J. *Christian Communication Reconsidered.* World Council of Churches,
1989. ISBN 2-8254-0975-8.
- HOOVER, S. M. *Mass Media Religion. The Social Sources of the Electronic Church.*
Sage, 1988. ISBN 0-8039-2995-1.
- WHITE, R. A. *Communication and Evangelisation in Europe.* London : Centre for
the Study of Communication and Culture, 1988.

- ARTHUR, DR. CH. *A Rationale for Religious Communication*. Edinburgh : Centre for Theology and Public Issues, New College.
- McLUHAN, E. *Understanding the Message: Electric Language*. A Buzz Book for St. Martins Press.
- BUDDENBAUM, J. *Reporting News about Religion: An Introduction for Journalists*. Iowa State University, 1998. ISBN 0-8138-2977-1.
- CAMPBELL, H., MITCHELL, J. (editors) *Interactions: Theology meets Film, TV and the Internet*. Media project.
- BLACKMORE, V. *God on the Net: Year 2000 edition*. London : Marshall Pickering, 1999.
- BROOKE, T. *Virtual Gods: The Seduction of Power and Pleasure in Cyberspace*.
- COBB, J. *Cybergrace: The Search for God in the Digital World*. Crown Publishing, 1998.
- DIXON, P. *Cyberchurch, Christianity and the Internet*. Eastbourne: Kingsway, 1997.
- GROOTHIUS, D. *The Soul in Cyberspace*. Grand Rapids, Michigan : Hourglass Books - Baker, 1997.
- HOUSTON, G. *Virtual Morality : Christian Ethics in the Computer Age*. Leicester : Appollos, 1998.
- RHEINGOLD, H. *The Virtual Community*. New York : Harper Perennial, 1993.
- TURKLE, S. *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. 2nd ed. London : Phoenix, 1998.
- GITLIN, T. *Inside Prime Time*. Pantheon, 1983.
- National Institute of Mental Health. *Television and Behavior: Ten Years of Scientific Progress and Implications for the Eighties*. Volume 1: Summary Report. Volume 2: Technical Reviews. Washington, D.C. : United States Government Printing Office, 1982.
- Katie Hafner and Matthew Lyon. *Where Wizards Stay Up Late - The Origins of the Internet*, Touchstone, 1996

Časopisy domácí:

- SIUDA, P. Mnich káže denně na internetu podle titulků bulvárního listu. In *Katolický týdeník*, 2000, roč. 11, č. 35, s. 5.
- KUČERA, P. Hrozí nový fenomén závislost na internetu. In *Lidové noviny*, 20.3.2000. Zdroj: [online] [cit. 2000-3-20] URL: <http://noviny.trafika.cz>.
- FLIEDR, B. Biskupové mají novou mediální koncepci. In *Lidové noviny*, 20.8.1997.
- Svoboda a odpovědnost v katolickém tisku - Výběr z dokumentu schváleném správní radou Katolické tiskové asociace v USA. In *Mezinárodní katolický report*, leden 1996, s. 30-34.
- ŘÍČAN, P. Brainwashing našich dnů. In *Perspektivy*, prosinec 1997, č. 12, s. 4.
- PŘÍHODA, P. S televizí jako s alkoholem. In *Katolický týdeník*, 1997, roč. 8, č. 9, s. 1 a 12.
- Také divák má své povinnosti, In *Katolický týdeník*, 1997, roč. 8, č. 9, s. 1.
- FRONĚK, P. Audiovizuální apoštolát v rodině. In *TT*, 1990, č. 5, s. 190-191.
- KUSCHEL, K.J. Média. dnešní kultura a morálka. In *TT*, 1995, č. 6, s. 126-128.
- HEIDLER, A. Hromadné sdělovací prostředky a jejich humanizační a evangelizační úkol. In *Studie*, 1975, č. 1, s. 369-374.
- ETCHEGARAY, R. Sdělovací prostředky - cesty k solidaritě. In *Perspektivy*, únor 1993, č. 2, s. 1.
- KOLÁŘ, P. Sdělovací prostředky a hlásání evangelia. In *Perspektivy*, únor 1993, č. 2, s. 4.
- GABRIEL, J. Církev a média. In *Perspektivy*, červenec 1993, č. 7, s. 3.
- PŘÍHODA, P. Áděčko - a co dál ? In *Katolický týdeník*. 1998, roč. 9, č. 24, s. 8.
- PAULAS, J. Bohoslužby v českých médiích. In: *Katolický týdeník*. 1999, roč. 10, č. 25, s. 2.
- DARDIS, J. Církev a média aneb směřujme ke vztahu, který funguje. In *Jezuité*. 1997, roč. 6, č. 3, s. 18-20.
- FISCHER, P. Diagnóza : televizní nedostatečnost. In *Perspektivy*. 1996, č. 1 s. 1.
- KŘIŠŤAN, A. Informace není totéž jako komunikace. In *Perspektivy*. 1997, č. 1 s. 4.
- KREJČÍŘ, M. Internet není konkurencí, ale novou výzvou. In *Katolický týdeník*. 1998, roč. 9, č. 43, s. 3.
- ŠEVČÍK, J. Katolická masová média ? In *Katolický týdeník*. 1994, roč. 5, č. 8, s. 4.

- HOLÍK, M. Když se řekne média. In *Perspektivy*. 1993, č. 2 s. 8.
- Kongres katolických novinářů. In *Katolický týdeník*. 1998. roč. 9, č. 37, s. 3.
- VAŘACHA, P. Křesťanství a internet. In *Katolický týdeník*. 1999, roč. 10, č. 40, s. 12.
- METZ, J. B. Kultura komunikace v církvi. In *Souvislosti*. 1993, č. 3, s. 31-39.
- SOUKUP, P. A. Média v zrcadle církevních dokumentů. In *Dialog-Evropa XXI*. 1994, roč. 5, č. 1, s. 9-12.
- KOLÁČEK, J. Padesát let českého vysílání ve Vatikánském rozhlasu. In *Jezuité*. 1998, roč. 7, č. 4, s. 14-16.
- PŘÍHODA, P. Podzemní církvi věnují média přílišnou pozornost. In: *Lidové noviny*. 31.10.1998, roč. 11, č. 255 příl. Orientace s. 22.
- BLAŽEK, B. Problém problémů. In *Souvislosti*. 1993, roč. 4, č. 2, s. 136-144.
- ALBUS, M. Proč se v médiích vyskytuje stále více symbolů a mýtů ? In *Teologické texty*. 1996, roč. 7, č. 6, s. 208.
- HALÍK, T. Vedle odhalování nepravostí by média měla předkládat i pozitivní příklady. In *Chebský deník*. 24.6.1998, roč. 7, č. 146, s. 12.
- BAJER, P. Představitelé křesťanských rádií se setkali ve Vídni. In *Katolický týdeník*. 1999, roč. 10, č. 41, s. 5.
- BADAL, N. Přenosy bohoslužeb očima kněze. In *Katolický týdeník*. 1999, roč. 10, č. 25, s. 2.
- HVÍŽDALA, K., RŮŽIČKA, M. Církev by měla být kvasem v těstě. In *Týden*. 1995, roč. 2, č. 1, s. 28-31.
- JANEČKOVÁ, A. Kardinál M. Vlk na adresu Aděčka. In *Hlas*. 1994, roč. 2, č. 49, s. 5.
- JELÍNEK, M. Připravuje se opět tiskový zákon. In *Mediažurnál*. 1994, roč. 1, č. 6, s. 11.
- DARDIS, J. Ve správný čas na správném místě. In *Jezuité*. 1998, roč. 7, č. 2, s. 10-12.
- KOLÁŘ, P. Zeptali jsme se P. Petra Koláře, SJ, redaktora Českého rozhlasu. In *Jezuité*. 2000, roč. 9, č. 1, s. 13.
- CHALOUPKOVÁ, H. Mediální politika. In *Mediažurnál*. 1994, roč. 1, č. 5, s. 2.

Reichel, František ml.: Rozhovor s arc. M. Vlčkem. Ve: Katolický týdeník 5 (1994), č. 46, s. 3

Rezoluce o etice žurnalistiky : Přijata parlamentním shromážděním Rady Evropy 1.7. 1993 pod číslem 1003. Ve: Mediažurnál 1 (1994), č. 6, s. 21nn

Smlouva o spolupráci mezi smluvními stranami: Český rozhlas a 1. Česká biskupská konference, 2. Církve sdružené v Ekumenické radě církví v ČR, uzavřená v Praze dne 27. 10. 1994

Časopisy zahraniční

Unda News. Unda International Catholic Association for Radio and Television. Brussels, Belgium. ISSN 0258-9494.

Unda USA Newsletter. National Catholic Association for Communication. Unda USA. Dayton, Ohio.

UCIP Information. International Catholic Union of the Press. Geneva, Switzerland.

News and Views. International Network of Young Journalists, an activity of UCIP. Geneva. Switzerland.

Educommunication - News. Unda International Catholic Association for Radio and Television. Brussels, Belgium. ISSN 775-6739.

Media & Values. Center for Media and Values. Los Angeles, USA. ISSN 0149-6980.

Online

CERF, V. *How the Internet Came to Be* [online]. 1993 [cit. 2000-7-6].
URL:<http://www.bell-labs.com/user/zhwang/vcerf.html>

CERF, V. *IETF and ISOC* [online]. 18.7.1995 [cit. 2000-7-31]
URL:<http://www.isoc.org/internet/history/ietfhis.html>

ZAKON, R. H. *Hobbes' Internet Timeline v5.1* [online]. 1.7.2000 [cit. 2000-7-6]
URL:<http://www.isoc.org/guest/zakon/Internet/History/HIT.html>

STERLING, B. *Short History of the Internet* [online]. 1993 [cit. 2000-7-6]
URL:<http://w3.aces.uiuc.edu/AIM/scale/nethistory.html>

CERF, V. *A Brief History of the Internet and Related Networks* [online]. cca 1993
[cit. 2000-7-6] URL:<http://www.isoc.org/internet-history/cerf.html>

LEINER, B. a kol. *A Brief History of the Internet* [online]. 14.4.2000 [cit. 2000-7-6]

URL: <http://www.isoc.org/internet-history/brief.html>

GROMOV, G. *The Roads and Crossroads of Internet History* [online]. cca 1998 [cit.

2000-7-6] URL: <http://www.internetvalley.com/intval.html>

A BRIEF OUTLINE AND HISTORY OF THE PONTIFICAL COUNCIL FOR

SOCIAL COMMUNICATIONS [online]. Stručný přehled a historie Papežské

komise pro sdělovací prostředky. URL: <http://www.vatican.va>